O'ZINGNI ANGLA!

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

№ 15 (529)

2007-yil 4-aprel

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan • Chorshanba kunlari chiqadi • E-mail: hurriyat@mail.ru • http://www.hurriyat.uz

Ушбу сонда:

2 **Ички «пост»ларга зарурат борми?**

Кейинги пайтда Ромитон тумани ҳудудида "янги" божхона пайдо бўлиб қолди. Бундан йўловчилар ҳам, ҳайдовчилар ҳам ҳайрон! Бу нимаси?! Худди икки давлат чегарасидек, халқаро аҳамиятга эга бўлган Буюк Ипак йўли темир панжаралар билан таққатақ беркитиб қўйилибди!

3 **Йўллар... Марсда кесишди!**

Хитой давлати фазовий тадқиқотлар шунчаки қизиқиш юзасидан амалга оширaётгани йўқ. Коммунистик тузумни афзал билаётган ва буюк давлатлар билан барча соҳаларда рақобатлашаётган мамлакат учун бу, таъбир жоиз бўлса, ҳаёт-мамот масаласидир.

4 **«Дастлаб Амал бўлган»**

Бизнинг барча сўзларимиз, яъни биз ифодалаган ва ифодаламаган, алоҳида ва жам қилинган фикрларимиз бирор яхлит нарсанинг парчаси, холос. Бу занжир қанчалик улкан ва у нималарни қамраб олганидан қатъий назар унинг биринчи ҳалқаси абадиятга, ҳамма нарсани англатувчи Каломга.

HURRIYATга
2007 йил учун обуна йил бўйи давом этади.
Газетамизни ўқиб боринг, ютқазмайсиз!
Нашр кўрсаткичи — 233

Сана

9 апрель — Соҳибқирон Амир Темур таваллуд топган кун

Жаннатмакон боғлар

Кечагидек эсимда. 1973 йилнинг баҳори эди. Расмий делегация таркибида Ҳиндистонга сафар қилгандим. Учрашувлардан бўш вақтларда мезбонлар қизиқарли экскурсиялар ташкил этардилар.

Наим ҒОЙИБОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор

Деҳлида ва мамлакатнинг бошқа шаҳарларида биз кўрган тарихий ва маданий ёдгорликларга боқиб бефарқ қолиш мумкин эмасди. "Лаъл қалъа" ("Қизил қалъа") мажмуидаги меъморчилик санъатининг бетакрор обидалари, шунингдек, "Ҳумоюн мақбараси" ансамбли гўзаллиги бизни лол қолдирди. Бу обидалар Амир Темур авлодлари — Бобурийлар раҳнамолигида бунёд этилганини эшитган сафардошларим ўз ҳайратларини ҳеч қаерга сиғдира олмас эдилар.

Ўшанда "Лаъл қалъа"даги улкан боғ ва бири-биридан гўзал обидаларни томоша қилиб юриб, айлана гумбазли, ранго-ранг нақшинкор, "осмон"и кенг бир залга кириб келдик. Залнинг баланд гумбази доираси "гардиш"ида араб алифбосида форсча қуйидаги байт битилган эди:

Агар фирдавс дар ин
замин аст,
Ҳамин асту, ҳамин асту,
ҳамин аст.

Яъни: агар ер юзида жаннат бор бўлса, у ана шу, ана шу, ана шудир.

Ҳақ гап. Чиндан ҳам "Лаъл қалъа"нинг мўъжизакор гўзаллигини кўриб, боғ-қалъа этагида шовуллаб оқаётган зилол дарё сувига тикилиб, "Бу дунёнинг жаннати шу бўлса керак", деган ўй хаёлингиздан ўтади. Шу билан бирга айни лаҳзаларда қалбимда майин бир мағрурлик ҳамда улкан бир қувонч ҳиссиёти тўлиб-тошмоқда эди. Ахир бу жаннатмакон боғ ва қасрларни бизнинг халқимиз ўтмиш авлодлари бунёд этганлар, бу ишларнинг бош ташаббускори ва ҳомийси буюк бобомиз Амир Темурдир.

Манбаларда кўрсатилишича, Амир Темур ўзининг боғ яратишдаги фаол ҳаракати туфайли Самарқанд атрофида 12 та боғ-сарой барпо эттирган. Булар: Боғи Нақшижаҳон, Боғи Беҳишт, Боғи Шоҳруҳ, Боғи Дилкушо, Боғи Шамол, Боғи Давлатобод, Боғи Бўлду, Боғи Майдон, Боғи Баланд, Боғи Чинор, Боғи Жаҳоннамо, Боғи Нав боғларидир. Булардан ташқари, Бухоро, Шаҳрисабзда Соҳибқирон топшириғига кўра гўзал боғлар барпо этилган; салтанатнинг бошқа шаҳарларида кўплаб сайилгоҳлар, кўркам майдон ва боғу бўстонлар яратилган. Бу боғларнинг яратилишига аксарият ҳолларда боғ барпо этилажак ернинг баланд-пастлигига, сув манбаининг ҳолатига, табиатнинг хусусиятларига шахсан Соҳибқироннинг ўзи эътибор қаратган.

Амир Темур бошлаб берган боғ яратиш каби муборак ташаббус Соҳибқирон ҳаётлигидаёқ

мамлакатда урфга айланди. Буюк амир вафотидан кейин унинг авлодлари, хусусан, икки асрдан кўпроқ Ҳиндистонда ҳукмронлик қилган бобурийлар сулоласи бу урфни давом эттирди ва ривожлантирди. Юқорида қайд этилган Деҳлида Бобурийлар томонидан бунёд этилган "Лаъл қалъа" боғ-сарой мажмуи, шунингдек, Агра ва бошқа шаҳарларда яратилган боғ ва оромгоҳлар бунинг далилидир.

Ушбу сатрлар муаллифи Покистонда хизмат сафарида бўлганида (1994-1997) Бобурийлар бунёд этган яна бир нечта боғ-саройлар, дам олиш масканлари билан танишишга муяссар бўлди. Бу жиҳатдан Покистоннинг Панжоб вилояти маркази — Лаҳўр шаҳрида бунёд этилган ёдгорликлар айниқса диққатга сазовордир. Лаҳўрда Темурийлар Акбаршоҳ, Жаҳонгиршоҳ, Шоҳжаҳонлар ҳукмронлиги даврида бунёд этилган "Шаъҳий қалъа" ("Шоҳ қалъаси") боғ-сарой мажмуаси кишини ҳайратга солади. У турли хил девонхоналар, элчилар, вазирлар, бошқа аъло аъёнлар қабул қилишга мўлжалланган қасрлар, йиғинлар ўтадиган қишки ва ёзги айвонлар, фармонлар ўқиб эшиттириладиган махсус қурилмалар, ташқи ва "Шишмаҳал" номли ички қароргоҳлар, ҳозирда ҳам улкан ҳисобланадиган масжид (Шаъҳий масжиди) ва ҳоказо кошоналарни ўз ичига олади. "Шаъҳий қалъа"ни барпо этишда Самарқанд, Бухоро меъморчилиги тажрибалари билан бир қаторда маҳаллий анъаналардан ҳам фойдаланилган.

"Шаъҳий қалъа" мажмуи улкан кенг боғ оромгоҳини ҳам ўз ичига олади. Қалъа ичма-ич бир неча қисмлардан ташкил топганлиги сабабли унинг ҳар бир қисмида ҳар хил дарахтлар ўтказилганлиги кўзга ташланади. Мевали дарахтлар, хусусан, Покистон иқлимига мослашган манго мевали дарахтлари қанчалик кўп бўлса, "мевасиз" манзарали дарахтлар ҳам шунчалик кўпдир. Булар орасида қишин-ёзин бир хил гуллаб, анвойи ҳидлар таратувчи дарахтлар ҳам анчагина. Боғнинг кенг ва яшил майдонларида ҳозир ҳам шаҳар аҳолиси ва бу ерга келган меҳмонлар ҳордиқ чиқарадилар. 1947 йилда Покистон мустақилликни қўлга киритганидан сўнг "Шаъҳий қалъа" билан туташ катта майдонда Мустақиллик хиёбони барпо этилиб, "Шаъҳий қалъа" ва янги хиёбон мажмуалари бирикмасидан иборат улкан саёҳат ва дам олиш маскани юзага келтирилган.

Лаҳўрда Темурийларга тегишли яна бир "мўъжиза" бор. У "Шалимар" боғидир. (Лаҳўрликларнинг айтишларича, "Шалимар" сўзи "Муҳаббат ва бахт маскани" маъносини билдиради — Н.Ғ.). Бу боғ ҳам Акбаршоҳ, Жаҳонгиршоҳ ва Шоҳжаҳон ҳукмронлиги даврларида бунёд этилган. "Шалимар" боғи мажмуи ўнлаб фавворалар, мармар оромгоҳлар, нақшинкор саройлар, Шоҳжаҳон масжидини ўз ичига олади. Лаҳўрлик тарихчи олимларнинг айтишларича, "Шалимар" боғининг ҳудуди ҳозиргисидан анча катта бўлган. Кейинчалик эса боғ атрофида турли бинолар қурилавериб, унинг майдони "қисилиб" қолган экан. Лекин боғнинг майдони ҳам ҳазилакам эмас, у Европа ва Осиёнинг замонавий боғларидан катта бўлса каттадир, аммо кичик эмас.

Боғнинг қоқ ўртасидан ўтган эни 5-6 метр, узунлиги бир километрдан кўпроқ келадиган, қирғоқлари мармартошлар билан ишланган, суви зилол канал боққа киришингиз билан эътиборингизни тортади. Бутун канал бўйлаб 10-15 метр масофада мармартошлар билан ишланган фавворалар каскади саф тортган. Каналнинг иккала томонида ҳам кенглиги чамаси 8-10 метр келадиган хиёбон бутун канал бўйлаб чўзилиб кетган. Каналнинг поёнида эса катта-кичик бир нечта сув ҳавзалари бўлиб, бу ҳавзалар ўртасида мармардан ишланган катта-кичик майдонлар, бу майдонларга элтадиган мармар йўлкалар қурилган. Айтишларича, бу майдонларда машшоқлар куй чалар, ҳофизлар ашула айтар, гўзал маликалар рақсга тушиб, боғда дам олувчиларга томошалар кўрсатишар экан.

Давоми 2-бетда.

Тадбир

Матбуотда кенг ёритиладиган долзарб мавзулардан бири аёллар масаласидир. Бу мавзу устида ҳар қандай оммавий ахборот воситаси мунтазам чиқишлар қилади. Аммо бугунги кунда эътибор қаратилиши керак бўлган нуқта бу чиқишларнинг қандайлигидадир.

Матбуотда аёллар мавзуси

Миллий матбуот марказида Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди томонидан ташкил этилган "Аёлнинг жамиятдаги мавқеини ошириш, оналик ва болалик муҳофазаси масалаларининг оммавий ахборот воситаларида ёритилиши" мавзусидаги форумда айни шу масала муҳокама қилинди. Форум Журналистлар ижодий уюшмаси, Хотин қизлар қўмитаси ҳамда "Оила ва жамият" газетаси ҳамкорлигида ташкил этилган бўлиб, Олий Мажлисдан вакиллар, журналистлар, жумладан хотин-қизлар йўналишига ихтисослашган босма нашрларнинг бош муҳаррир ва мухбирлари иштирок этдилар.

Форумни "Оила ва жамият" газетаси бош муҳаррири Дилбар Саидова олиб борди. Форум очилишида сўзга чиққан Фонд директори Жалолиддин Ҳакимов жамият ва ундаги муаммоларни ҳал этишда аёллар ўрнига урғу берган бўлса, Журналистлар ижодий уюшмаси раиси Шерзод Ғуломов бу борада юртимизда олиб борилаётган ислоҳотлар, мамлакат раҳбари ташаббуси билан қабул қилинган давлат дастурларининг аҳамияти ҳақида фикр билдирди.

Форум давомида турли мавзуларда тайёрланган маърузалар, мунозаралардан шу маълум бўлдики, оммавий ахборот воситаларида ёритилаётган аёллар мавзусига янгича руҳ бағишлаш, баён қилиш услубида эски қолиплардан воз кечиш керак. Таҳлилларга қараганда, бу мавзуга кўп мурожаат қиладиган нашрлар кўнгилочар газеталар ҳисобланади. Аммо улардаги материаллар муаммони ечишда тўлиқ хизмат қилолмаяпти. Йиғилганлар оила мавзусида ёзилган мақола ва ҳикояларга танқидий фикрлар билдириб, мисоллар келтиришди. Марказий газеталарда бу ҳолат бирмунча яхши бўлса-да, вилоят ва туман ОАВларида анча сусткашликни кўриш мумкин.

Форумда кўтарилган мавзулардан яна бири хотин-қизларга ихтисослашган босма нашрлар ҳамкорлигини йўлга қўйиш бўлди. Фонднинг лойиҳалар раҳбари Мавжуда Йўлдошева ўрнатилажак ҳамкорликнинг режа ва истиқболлари билан таништирди. Ҳозирда бу йўналишга ихтисослашган газета ва журналлар сони 20 га яқин бўлиб, бир ғоя остида бирлашиш, тажриба ва фикр алмашиш муаммони ҳал этишни тезлаштириши мумкин.

Форум сўнгида аёлларга ихтисослашган газеталар веб-сайти билан таништирилди.

Дурдона АЛИМОВА

Аҳвол

«Бирров»нинг нархи қанча?

Даврада суҳбатлашиб ўтирган эдик, маҳалламизнинг энг кекса оқсоқолларидан бири яқинда тўй ўтказган йигитга қараб шундай деди:

— Тўйни яхши ўтказиб олдингми, болам, артистнинг ҳам танқислисини олиб келибсан, айтишларича 5-6 та қўшиқ айтиб, кетиб қолибди...

Йигит оқсоқолга куллуқ қилиб: "Қўшиқчи бирровга келувди", деб жавоб берди.

Ҳамид НОРҚУЛОВ

Оқсоқол ҳам қўймади:

— Бу "бирров" дегани нимаси?

Йигитнинг жавоб бермасликдан бошқа иложи қолмади:

— Қўшиқчи билан бир келиб қўшиқ айтиб кетиши учун маълум суммага оғзаки шартнома тузасиз. Келади, айтади-айтади, кейин кетади. Қолганлар келган жойидан давом эттираверади, бува.

— Қанча бердинг, болам, — деб оқсоқол тутган жойидан қўймади. Йигит нархини айтди.

— Оббо, бизнинг Чувилдоққа (қишлоқнинг номи) бу пулга ўзимизнинг артистлардан тўрттаси келади-ку, — бува мазза қилиб кулди.

Шу суҳбат баҳона бўлдими, кейинги пайтларда анча урф бўлиб кетган "бирров" ҳақида чуқур ўйлаб қолдим.

Маҳалламизнинг 80-85 ёшларни қоралаган кексалари Маъмуржон Узоқов, Тамарахоним, Ҳалима Носирова каби эл суйган санъаткорларни теп-текин келиб, тўйда хизмат қилиб кетганлигини айтишганда кўпчилигимиз ишонмасдик. Саксонни қоралаган отам бир воқеани айтиб берган эди.

— Қурол деган бир йигит қишлоғимизнинг подасини боқарди. Шу йигит фарзанд кўрмай юриб-юриб ўғил кўрди. Ният қилди, ўғлининг суннат тўйига Маъмуржон Узоқовни олиб келаман деб. Ҳофизнинг Тошкентга келганини эшитиб, тинимсиз қатнайверди, ҳеч учратолмади. Шу камбағалнинг орзуси ушалсин деб пода ҳам навбат билан боқишга ўтиб кетди. Ахийри "Тошкент денгизи"нинг шундоқ ёнидаги "Қундузак" деган қишлоққа келармиш деган гапни эшитиб қолади. Тўйга бориб нима деб тушунтирса тушунтиргандир, Маъмуржон Узоқов подачининг тўйига келиб, ўртадан тушган пулни белбоққа тугиб, қўлига бериб кетган эди.

Мен улуғ санъаткорларимизнинг бундай тантилиги, олий ҳимматлиги ҳақида жуда кўп эшитганман. Лекин кейинги пайтларда санъаткорларнинг бундай мардлиги ҳақида бирор воқеанинг овоза бўлганлигини эшитмадим. Газеталарда қайси санъаткорлар билан шу мавзуда суҳбат очилса, дарров: "Қўшиқ ёзиш пул, мусиқаси учун пул, яна клип учун фалон пул керак", деган чиройли баҳоналарни шундай "қоғозга ўраб" гапиришадики, беихтиёр: "Уларга ҳам қийин экан-да", деб юборасиз.

Дарвоқе... гап "бирров" ҳақида эди. Тўй қилган инсон элга ёзилган дастурхони олдида таниқли ҳофизнинг қўшиқ айтишини орзу қилади. Айниқса, қишлоқ одамлари учун бу шараф. Буни манманликка, ўзини кўрсатиб қўйишга йўйиш нотўғри. Балки бу ҳам ўзбек минталитетининг ўзига хос томонларидан биридир: фарзандининг камолини кўзлаган ота-она бу камолот йўлини бир четида фарзанди тўйида айнан улуғ, таниқли санъаткорнинг бир жуфтгина бўлса-да қўшиқ айтишини истайди. Ахир бир хотирлаб кўринг-а, ўз ҳаётингиз давомида фарзанди туғилганидаёқ унга машҳур санъаткорларнинг исмларини қўйган, бешикдаги чақалоғининг тўйига Аллоҳ насиб этса фалон санъаткорни олиб келишини ният қилиб қўйган оталарни нечтасини кўрган экансиз? Менимча, тўйга номи чиққан санъаткорни олиб келиш юқорида айтганимиздек манманлик, ном чиқарга эмас, аксарият ҳолларда кўп йиллик орзуларнинг ушалишидир. Қишлоқ одамларининг: "Фалончининг тўйида фалончи қўшиқларини мазза қилиб эшитдик", деган бир оғиз гапи тўй эгасининг барча чарчоқларини ёзиб юборади.

Масаланинг яна бир муҳим томонини унутмаслик керак. Бизнинг халқимиз санъатсевар халқ, ўз санъаткорларини бошига кўтаргувчи халқ. Лекин қишлоқ одамларининг ҳар куни телевизорларда реклама қилинаётган пойтахтдаги муҳташам саройларда бўлиб ўтадиган катта концертларга боришга вақти қайда дейсиз. Эрта тонгдан кетмони билан қуёшни ўз ётоғидан уйғотиб, то кечгача даласида ғўзасининг ортидан жоннисор юрадиган деҳқоннинг шаҳардаги катта концертга жуда-жуда боргиси келади, у ҳам одам, лекин кун санайдиган ғўзасини бир кунга ёлғиз қолдира оладими? Деҳқон ерга чигит қадалганидан сўнг фақат ғўзасининг айтганини қилади, ҳатто ўз фарзандининг "концертга борайлик" деган хархашасига қулоқ тутмаса ҳам. Тўғриси, деҳқоннинг боласи бундай хархаша ҳам қилмайди, унинг кун бўйи қиладиган иши тайин — мол-ҳолни боқиш керак. Хўш, шундай шароитда қишлоғидаги тўйга эл севган санъаткорнинг "бирров" бўлса-да келиши у учун катта гап эмасми? "Бир неча йил илгари фалончи санъаткор фалончининг тўйига келганда бир мазза қилган эдик", деб ширин хотираларга берилган ҳамқишлоқларимнинг нечасини кўрганман. Ўша тўйда неча кило ош дамланганини ҳозир ҳеч ким билмайди, лекин ўша тўйдаги санъаткорни, унинг қўшиқларини қалбининг тўрида асрайди, қишлоқ одамлари.

Мен бу гапларим билан нима демоқчиман. Баъзи бир санъаткорларимиз олдиларига умид билан борган тўй эгаларининг аввало чўнтакларига эмас, унга бўлган ихлоси, иштиёқи ва ниятини ҳисобга олиб нархни белгиласалар уларнинг эл-юрт ичидаги обрў-эътиборлари яна ҳам ошган бўларди.

Бундан ташқари "бирров" дегани беш-олтита қўшиқ эмас-да. Буни айниқса чўнтагига овози ёзилган дискетни солиб келиб, фонограмма билан қўшиқ айтиб кетиш ҳолларига солиштирсангиз, "бирров"нинг нархи шунча қимматми дейсиз? Тўғри, бу мақолани ўқиган баъзи бировлар: "Тўйнинг чиқимига чидасангиз қилинг, кўрпага қараб оёқ узатинг", деб мийиғида кулиб қўйишлари мумкин. Бу бор гап. Лекин халқ жон-дили билан эшитадиган қўшиқларни пулга чақавериб, одамларни қўшиқдан ҳам (гап яхши ҳофизларнинг яхши қўшиқлари устида кетяпти) бездириб қўймайлик дейман-да.

Хонандалар томонидан ўйлаб чиқарилганми ёки тўй эгасининг кашфиётими, билмадим, ҳар қалай "бирров" ҳам одамларимиз маънавиятини бойитишга хизмат қилиши керак деб ўйлайман.

Имконият

Хорижда ўқимоқчимисиз?

Пойтахтимиздаги Бадиий академия биносида 30-31 март кунлари Жанубий Корея таълим муассасалари кўргазмаси бўлиб ўтди. Унда Жанубий Корея давлатининг 30 га яқин олий ўқув юрти ўз таълим дастурларини тақдим этди.

Мамлакатимиз ёшларининг хорижда таълим олишга иштиёқи баландлигини кўргазмалар зали икки кун давомида жуда ҳам гавжум бўлганидан билиш мумкин.

Кўргазма давомида иштирокчиларга Жанубий Корея таълим муассасалари тўғрисидаги рисола ва маълумотномалар тарқатилди. Шунингдек, билимга чанқоқ ёшлар бевосита корейс университетлари вакиллари билан мулоқот қилиш ва ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олиш имконига эга бўлишди.

Айтиш керакки, таълим кўргазмасида қатнашган Гонгжу, Пусан, Ханкук, Кукмин, Чонам, Ханянг, Тэгу, Чунгнам, Кёнг Сан, Чангвон каби университетлар нафақат Жанубий Корея, халқаро миқёсда ҳам ўз нуфузига эга бўлган олий ўқув юртлари саналади. ЮНИСЕФ томонидан Корея таълим тизими ривожланган давлатлар орасида энг самарали деб баҳоланганини ҳам бежиз эмас, албатта.

Жанубий Корея ўзининг нуфузли таълим муассасалари билан бутун дунё ёшларини ўзига жалб этяпти. Айни пайтда Осиёнинг мазкур ривожланган давлатида дунёнинг 143 давлатидан ташриф буюрган 32557 нафар хорижлик талаба таҳсил оляпти. Улар орасида ўзбекистонлик ёшлар ҳам кўпчиликни ташкил этади. Юртдошларимиз хорижлик талабалар миқдори бўйича 10-ўринда туради.

2006 йилнинг мартида Стратегик шериклик тўғрисидаги қўшма декларацияни имзолаган Ўзбекистон ва Жанубий Корея ўртасида барча соҳалар қатори таълим йўналишида ҳам алоқалар ривожланиб боряпти. Кўргазма Жанубий Корея бош вазир ўринбосари, таълим ва инсон ресурсларини ривожлантириш вазири Ким Шин Илнинг мамлакатимизда ташриф буюрган пайтда ўтказилгани ҳам рамзий маънога эга бўлди.

* * *

31 март куни Тошкентнинг «Дедеман» меҳмонхонасида ҳам «Хорижда таълим-2007» таълим кўргазмаси ташкил этилди. Икки кун давом этган тадбирда Ўзбекистон ёшларига АҚШ, Буюк Британия, Канада, Янги Зеландия, Чехия, Мальта каби мамлакатларда таълим олиш имкониятлари хусусида маълумотлар тақдим этилди.

Ньюкасл, Шарқий Англия, Вестминстер каби Буюк Британиянинг етакчи университетлари тақдимотида қироллликда ўқиш шарт-шароитлари батафсил тушунтирилди.

Шунингдек, кўргазмада иштирок этган MLS International, Global Education Alliance, ET International каби ўқув марказлари хорижда таълим олиш ниятида бўлган ёшларга ўз хизматларини таклиф қилишди.

Кўргазма Global Study Group ва British Council томонидан ташкил этилди.

С. КАМОЛОВ,
«Hurriyat» мухбири

Жаннатмакон боғлар

Давоми. Бошланиши 1-бетда.

Боғда ўсиб турган мевали ва бошқа дарахтларни кўриб, кўм-кўк майдонлару қийғос очилиб турган анвойи гулларга кўз ташлаб қулфи-дилингиз очилади. Яна қувонарли томони шундаки, "Шалимар" боғи Темурийлардан мерос қолган ноёб қадриятгина эмас, балки лаҳўрликларнинг бугунги кунда энг сўлим ҳордиқ чиқарадиган масканларидан бири ҳамдир.

Лаҳўр яқинида бунёд этилган Темурийларнинг дала қароргоҳи ва Жаҳонгиршоҳ мақбараси ансамбли бир бутун меъморчилик ҳамда боғдорчилик мажмуини ташкил этади. Ҳиндистонда инглизлар ҳукмронлиги даврида бу мажмуага хийла путур етказилган (чунончи, мажмуанинг икки йирик саройи боғ-роғлари, яшил майдонлари билан инглиз отлиқ аскарлари қароргоҳига айлантирилган) экан. Покистон мустақил давлат сифатида ташкил топганидан сўнг мажмуа қайта таъмирланибди ва деярли олдинги ҳолатига келтирилибди.

Мажмуа ичма-ич учта кенг ва муҳташам сарой — ансамбллардан ташкил топган. Биринчи сарой ансамбли улкан майдонни эгаллаган мевали ва манзарали дарахтлардан иборат боғ, кенг ва яшил майдонлар, масжид ва бутун сарой атрофини ўраб олган кўплаб ҳужралардан иборат бўлиб, бу сарой хизматкорлари, соқчилар ва отулов учун мўлжалланган. Иккинчи сарой ансамблининг меъморий кошоналари, боғлари, майдонлари, сайргоҳлари, йўлаклари ва ҳоказолари Темурий ҳукмронлар оиласининг ҳордиқ чиқарадиган дала қароргоҳи сифатида лойиҳалаштирилган ва бунёд этилган. Ва, ниҳоят, учинчи саройда Жаҳонгиршоҳ мақбараси ансамбли жойлашган. Шу сабабли бўлса керак, бу сарой-боғда ортиқча бинолар йўқ, ям-яшил майдонлар, гўзал йўлаклар бўйлаб мевали дарахтлардан кўра соя-салқин берувчи, анвойи ҳидлар таратувчи дарахтлар кўпроқ экилган. Жилдираб оқиб турган ариқчалар, у ер-бу ерда режа асосида бунёд этилган сув ҳовузлари бўйларидаги мажнунтолларнинг ерга қадар сузилиб тушганлиги саройга ўзига хос сирли бир сокинлик ҳиссиётини туғдириб турибди. Жаҳонгиршоҳ мақбараси эса сарой пешкосида қурилган бўлиб, Шарқ йўриғидаги улкан пантионни эслатади.

Қайд этиш керакки, ҳозир бу қароргоҳ мажмуи тўлалигича фуқаролар ихтиёрига топширилган. Ҳар куни сайёҳлар ва дам олувчиларнинг бу ердан қадами узилмайди. Дам олиш ва байрам кунлари эса бу ер лаҳўрликлар ва шаҳар меҳмонларининг сайилгоҳига айланиб кетади.

Лаҳўрда бўлган вақтларимда яна бир нарсадан воқиф бўлдим. Лаҳўр шаҳри яқинидан оқадиган Рави дарёси ўзанида, кичик бир оролда Бобуршоҳнинг ўғли Комрон Мирзо шинамгина оромгоҳ қурдирган экан. Тўрт томонидан дарё суви оқиб турган бу маскан ўз даврида барчанинг оғзига тушган жой бўлган экан. Бироқ вақт ўтиши, сув тошқинлари ва бошқа офатлар зарби билан оромгоҳ анча лат ебди. Яқинда жамоатчилик илтимоси билан оромгоҳ қайта тикланибди. Тикланганда ҳам ўз аслига қайтибди. Шаҳардан хийла олисда бу оромгоҳнинг тикланиши зарурмиди, деган саволимизга мезбонлар:

— Тўғри, уни тиклашнинг ўта зарурияти йўқ эди, лекин бу ерда бошқа гап бор: у ҳам бўлса оромгоҳнинг Темурийларга мансублигидир. Ахир бу ерга Комроншоҳ ва бошқа Бобур Мирзо авлодларининг назарлари тушган, — деб жавоб бердилар.

Ана шу туйғу лаҳўрликларга тинчлик бермабди. Ниҳоят кўпчиликнинг саъй-ҳаракати билан оромгоҳ қайта тикланибди. Ҳозир у барчанинг ҳордиқ чиқарадиган масканига, ёш келин-куёвларнинг эса тўй арафасидаги зиёратгоҳига айланган.

Бундай боғ-саройлар, меъморий обидалар Покистоннинг Мўлтон, Пешовар ва бошқа шаҳарларида ҳам бор.

Хуллас, Самарқандда буюк бобокалонимиз Амир Темур бошлаган боғ яратиш ҳаракати мамлакатнинг кўп ерларига тарқалиб, урфга айланди. Кейинчалик, Темурий-Бобурийлар сулоласи даврига келиб эса ҳозирги Ҳиндистон ва Покистон ҳудудларида бу урф фақат давом эттирилиб қолмасдан, маҳаллий нафис анъаналар билан бойитилган ҳам.

Амир Темур ва Темурийлар яратган боғ-саройлар, ҳақиқатан ҳам, Деҳлидаги "Лаъал-қалъа" гумбазида ёзиб қўйилганидек, жаннатни эслатар эдилар. Улар нариги дунё жаннатлари эмас, бу дунёнинг, яшаб турган заминимизнинг жаннатлари эдилар. Шунинг учун ҳам уларда шоҳу шаҳзодалардан тортиб оддий фуқарогача — барча сайр қилади, мириқиб ҳордиқ чиқаради. Одамлар бу боғлар неъматларидан то ҳануз баҳраманд бўлмоқдалар.

Кузатув

Ички «пост»ларга зарурат борми?

Йўловчи автобус Тошкентдан Нукус ёки Урганчгача чамаси 18-20 соат юради. Баъзан Қорақалпоғистоннинг Хўжайли шаҳригача роппа-роса бир кечаю кундуз юришга тўғри келади. Йўл узоқ. Йўлларнинг ҳамма жойи ҳам йўловчию ҳайдовчи хоҳлаганидек текис, равон эмас. Бораборгунча олтита вилоят, ўттиз бешга яқин туманни босиб ўтишга тўғри келади. Лекин гап бу борада эмас...

Камолиддин МИРЗААҲМЕДОВ,
Ўзбекистон Истеъмолчилар ҳуқуқини ҳимоя қилиш жамиятлар федерацияси аъзоси, журналист

...Тунги соат 2-3 ларда қайсидир йўл патрул хизмати масканида тўхтатилган автобусимизга икки киши чиқди. Биринчи ўриндиқда эдим, уйғотиб сумкамда нима борлигини сўрашди. Кўзим тўла уйқу эди. Табиийки, бундан бошқа йўловчилар ҳам ранжишди. Ҳайдовчилар бу ҳолга ўрганиб кетишган. Бу ҳам етмагандек, худди шу пайтда автобус юкхонасидан нарсаларни текшириш учун ерга тушира бошлашди. Бунинг учун жуда кўп вақтимиз кетди. Ҳали олдинда яна...

Халқимизда, йўл азоби, гўр азоби, деган нақл бор. Камина хизмат тақозоси билан йўлда бўлганим учун бундай ҳолатлардан яхши хабардорман. Текширув-назорат масканларида баъзан ички ишлар, баъзан божхона ходимлари ана шундай "текширув"лар ўтказиб туришади. Ишонмасангиз, сиз ҳам сафарга чиқиб кўринг. Тўғри, юртимизга яроқсиз товар, сифатсиз озиқ-овқат маҳсулотлари киритилмаслиги шарт! Назорат, текширув ҳам керак! Лекин у қонун-қоида доирасида, тартиб-интизом билан бўлиши лозим-да.

Кейинги пайтда Ромитон тумани ҳудудида "янги" божхона пайдо бўлиб қолди. Бундан йўловчилар ҳам, ҳайдовчилар ҳам ҳайрон! Бу нимаси?! Худди икки давлат чегарасидек, халқаро аҳамиятга эга бўлган Буюк Ипак йўли темир панжаралар билан тақватақ беркитиб қўйилибди! Айниқса, турнақатор турган автобуслар тунда обдон текширилади.

Бу ҳол юзасидан мен Ўзбекистон Давлат божхона қўмитасига ёзма мурожаат қилиб, раис ўринбосари Р. Мансуровдан қуйидагича жавоб олдим: "...Ромитон тумани ҳудудидаги А-380 ва М-37 автомагистраллари орқали республикага товарларни ноқонуний кириб келишини олдини олиш мақсадида Бухоро вилояти божхона бошқармаси томонидан "Ромитон" ва "Қизилравот" ҳаракатдаги божхона постлари ташкил этилган".

Жавоб мактуб сўнггида яна шу сўзлар битилган: "Шуни маълум қиламизки,.. "Чандир" йўл патрул хизмати масканида божхона постлари ходимларининг хизмат олиб бориши белгиланмаган".

Савол туғилади. Бўлмаса нега бир текширув-назорат масканида бир эмас, икки, баъзан уч текширув идораси вакиллари туради?!

1997 йилда Давлат божхона қўмитаси ташкил этилгач, унинг ходимлари фақат давлат чегараларида хизмат қилишлари кўрсатилган. Тўғри, баъзан махсус-тезкор гуруҳ ташкил этилиб, республика ичкарисида ҳам фаолият олиб боришлари мумкин. Лекин бу доимий дегани эмас-да.

Тадбиркор, йўловчи, ҳайдовчи, яъни истеъмолчиларнинг таклиф-истаклари инобатга олиниб мамлакат ичкарисидаги назорат-текширув масканлари маълум бир белгиланган жойда марказлаштирилган ҳолда ёки манзилдан манзилга "чиқиш-кириш" ҳолати ташкил этилса, айни муддао бўлур эди. Айни шу масалада Давлат Божхона қўмитасининг муносабатини билишни хоҳлардик.

Жавоб

Жиноят аломатлари аниқланди

*Самарқанд вилояти прокуратураси томонидан "Ҳуррият" газетасининг 2007 йил 7 февраль сонида чоп этилган **"Қоринда қолган дока"** сарлавҳали мақоласида келтирилган ҳолатлар кўриб чиқилди.*

Аниқланишича, дарҳақиқат, Жомбой туман марказий шифохонаси туғруқхона бўлимида фуқаро С. Нурматова операция қилинганида қорнида 20 см.га яқин дока қолиб кетган, орадан 242 кун ўтгандан кейин Республика шошилинч тиббий ёрдам илмий маркази Самарқанд филиали шифокорлари томонидан С. Нурматова қайтадан операция қилинган ва қорнидаги дока олиб ташланган.

Мақоладаги важлар юзасидан вилоят суд тиббиёт экспертизаси тайинланган. Экспертизанинг 2007 йил 12 мартдаги К-11-сонли хулосасида фуқаро С. Нурматовага Жомбой туман марказий шифохонаси туғруқ мажмуасида 2006 йил 30 апрель куни кесиш операцияси ўтказилганлиги, қорин бўшлиғида ёт жисм қолиши билан боғлиқ оқма яра ҳосил бўлиши бемор соғлиғини узоқ муддатга бузилишига сабаб бўлганлиги, лекин ҳаёт учун таҳдид қиладиган ҳолатларга олиб келмаганлиги, етказилган шикастнинг даражаси "ўртача оғирликдаги" деб ҳисобланиши кўрсатилган.

Текшириш якунларига кўра, шифокор Ш. Деҳқоновнинг ҳаракатида Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 116-моддаси 1-қисмида кўрсатилган жиноят аломатлари мавжудлиги аниқланиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг 2006 йил 30 ноябрь куни "Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 14 йиллиги муносабати билан "Амнистия тўғрисида"ги қарорининг 6-банди қўлланилган ва Жомбой туман прокуратураси томонидан Ўзбекистон Республикаси ЖПКнинг 84-моддаси 2-қисми билан жиноят иши қўзғатиш рад этилган.

Х. ҚУРБОНОВ,
вилоят прокурори вазифасини бажарувчи,
адлия катта маслаҳатчиси

ДАЛОЛАТ

Марғилон шаҳрининг 2000 йиллиги муносабати билан шаҳарнинг шарқий дарвозасида, Тошкент-Марғилон йўли ёқасида «Ёшлар хиёбони» бунёд этиляпти.

Дам олиш маскани 8,5 гектар майдонни эгаллаган.

Мутолаа

Иоганн Вольфранг Гёте ўзининг шоҳ асарини яратгандан сўнг роппа-роса 200 йил ўтгач "Фауст" ўзбек тилида нашр этилди. Уни ўзбек тилига Эркин Воҳидов ўгирган эди.

Ой ўртанар, кўзларида ёш,
Бағри доғу юраги қийма.
Дер: эй, фалак, мен эдим қуёш,
Нега мени қилдинг таржима?

«Дастлаб Амал бўлган»

Гётенинг «Фауст»идаги бир сўз маъноси ва унинг таржимаси ҳақида

Акмал САИДОВ,
профессор

Эркин Воҳидовнинг бу сатрлари "Фауст"ни таржима қилишга киришган пайтларда ёзилган. Буюк Гёте ўн беш минг мисрага яқин "Фауст"ни олтмиш йил ёзган. Улуғ шоирнинг фикри ва фалсафаси, у яшаган замон ва макон руҳи моҳирона берилган шоҳ асарни Э.Воҳидов ўзбек шеърияти оламига олиб кирди. Шу тариқа "инсоният тарихининг мағзи" бўлмиш "Фауст" ўзбек халқининг ҳам мулкига айланди.

1972 йилда Ёзувчилар уюшмасида "Фауст" таржимаси тақдимномаси бўлган. Унда академик Воҳид Зоҳидов ҳам иштирок этган эди. "Бу асарни куни кеча қўлга олдим ва уни тўлиқ ўқиб чиқишга вақтим бўлмади, — деганди тақдимотда сўз олган академик. — Аммо "Фауст"даги икки муҳим жой Эркин Воҳидов томонидан қандай таржима қилинганлиги билан қизиқиб кўрдим. Биринчиси "Теория, друг мой, суха" жумласи таржимон томонидан "Назария қуруқ оғочдир", деб ўгирилибди. Жуда моҳирона таржима! Бу жумла "Назария қуруқдир" деб берилиши ҳам мумкин эди. Бироқ таржимон Гёте даҳосига ўта ижодкорона ёндашган. Худди шундай фикрни "Инжил"даги "Слово" сўзи таржимаси ҳақида ҳам билдириш мумкин".

Нима учун муҳтарам академигимиз бу серқирра, чуқур маъноли, мураккаб фалсафий мушоҳадаларга тўла, ҳажм жиҳатидан ҳам йирик асардаги бевосита шу бир — "Калом" таржимасига алоҳида эътиборини қаратган.

"Инжил"даги бу сўз таржимаси билан боғлиқ саҳна "Фауст"да марказий ўринни эгаллайди:

"Дастлаб Калом бўлган". Илк сатрданоқ
Мени лол этди-ку мураккаб жумбоқ,
Нима бўлди экан бунинг маъноси?
Наҳот сўз оламнинг бўлса асоси?

Трагедияда Фауст бу илоҳий сўз қандай таржима қилинса, маъноси тўғри бўлиши ҳақида мулоҳаза юритади. "Инжил"да илоҳий хушхабар "Азалда Калом бор эди", деб бошланиши яхши маълум. Дарҳақиқат, ушбу илоҳий хушхабар Қуръони каримнинг 55-сураси 2 оятида ҳам келтирилган. Фауст бу ҳақда "Наҳот сўз оламнинг бўлса асоси?" дея мазкур таърифга янги-янги маъно бахш этишга интилади. Унинг ўзи ана шундай Инсон туб моҳиятини англаш учун бетиним изланадиган файласуфдир. У борлиқнинг азали ва интиҳоси илдизларига етиш учун ҳар қандай изтиробларга ҳам тайёр. Бунга ҳатто Мефистофель ҳам ҳайрон:

Шундай уқубатда яшарки одам
Раҳмим келар ҳатто менинг ҳам.

Тангри Мефистофелнинг бу таажжубига қуйидагича жавоб беради:

Фаустни танирсан?
Қулим.
У то тирик экан қўлингда сенинг.
Изланиш бор ерда адашиш ҳам бор.

Шайтон қиёфасидаги Мефистофелнинг ўзида изланиш руҳи ҳукмрон бундай олимни ҳам йўлдан уришига ишончи комил. Бунинг учун у Тангридан Фаустни синаб кўришга ризолик олади.

Фауст илмга ғайри табиий даражада чанқоқ олим, у ҳамиша ҳақиқатга интилади, ҳатто ўзини Илоҳга тенглаштиради, бироқ Ер Руҳи билан учрашганидан кейин хатосига иқрор бўлиб, ўзининг нақадар номукаммаллигини англайди. Шундай бўлса ҳам, ўзида шайтонга қалбини сотмайдиган маънавий ва руҳий қудрат борлигига амин. Шунинг учун у иблис билан шартнома тузишдан ҳайиқмайди.

Мефистофель — ўта фирибгар ва ҳийлагар. У Фаустнинг хонасида лайча қиёфасида пайдо бўлади, олим билан юзма-юз қолгандагина ҳақиқий башарасини кўрсатади. Фауст билан шайтон ўртасидаги келишувга мувофиқ Мефистофель олим ҳаётлиги даврида унинг қулига айланади.

Иблис Фаустни дастлаб "Кичик", сўнгра "Катта давра"га "олиб киради". Фауст гўзал Еленага уйланади, кўҳна салтанатлар маҳобатининг гувоҳи бўлади. У оламни такомиллаштириш буюк ғоялари доим барҳаёт бўлиши, эзгулик албатта тантана қилишига ишонч билан ҳаётдан кўз юмади. Фауст бошига тушган уқубатлар олдида таслим бўлмайди, кўр бўлиши, кексайишига қарамасдан, маънавий камол топади. Мефистофель унинг руҳан заиф эканлигини исботлай олмайди ва ўзи мағлуб бўлади.

Гёте шоҳ асари қаҳрамони олим ва ҳуқуқшуносдир. У — реал тарихий шахс. Фауст XVI асрда Германияда яшаган, шифокорлик қилган, афсунгар кимёгарлиги ҳам маълум. Унинг ақл бовар қилмайдиган мўъжизакорлиги, исёнкор руҳи ҳақида афсоналар тўқилган. Фауст тўғрисидаги ривоятлар авлоддан авлодга ўтиб келган. Бу тарихий шахс ҳаётлик вақтидаёқ ўз руҳини шайтонга сотган, деган миш-мишлар тарқалган эди. Айнан мана шу боисдан Фауст халқ ижодиётига мансуб китоблар ва қўғирчоқ томошалари қаҳрамони бўлган. Лекин у нафақат бу билан машҳур эди.

Фауст образи Вильям Шекспирнинг замондоши, инглиз Кристофер Марло драмаси, романтизмгача мавжуд бўлган "Бўрон ва шиддат" (у шу номдаги пьеса муаллифи ҳамдир) оқимининг асосчиси немис Клингер романида, шунингдек, бир қанча бошқа адабий асарларда ўз аксини топган.

"Бўрон ва шиддат" ҳаракати етакчиларидан бири, заҳархандалиги билан машҳур бўлган Иоганн-Генрих Мерк эса Мефистофелнинг ҳаётдаги прототипи эди. Иблис билан "қариндошлик" унинг учун машъум бўлди: Меркнинг барча фарзандлари бевақт ўлиб кетади, 1791 йилда эса у руҳий хасталиги оқибатида ўзини ўзи отиб ўлдиради.

Кўриниб турибдики, Гёте Фауст ҳақида асар яратишга қарор қилган адибларнинг биринчиси эмас эди. Аммо Фауст шахсига ёндашишдаги ўзига хослик Гёте шоҳ асарини бошқалардан кескин ажратиб туради. Трагедиянинг якунланиши худди ана шунинг далолатидир. Фауст бошқа адиблар "Фауст"лари сингари шайтонлар томонидан тилка-пора қилинмайди, аксинча, фаришталар томонидан осмонга олиб чиқиб кетилади. Фикримизча, у инсоннинг чўққилардек сарбаланд мавқеи тимсоли бўлиб, одамзотнинг ўз қудратига ишончи рамзидир.

Гёте асарида олим Фаустнинг хонаси готик услубдаги қоронғу равоқлар сифатида тасвирланади. Бу Ўрта асрлар даврининг зоҳид инсон тўғрисидаги тасаввурлари билан уйғунлашиб кетган. Фауст ҳар қандай қилиб бўлса-да мана шундай ўзини ўраб турган, чекланган олам, биқиқ хонаси тутқунлигидан озодликка чиқишга талпинади. Зеро, ўз-ўзини камол топтиришнинг интиҳоси бўлмайди. Изланувчан тафаккур олим олдига ҳамиша янги, янада мураккаброқ вазифалар қўяверади.

Фауст — фавқулодда серғайрат, битмас-туганмас куч-қудратга эга фаол инсон. Ёрдамчиси Вагнер эса унинг тескарисидир. Вагнер учун билим — бу оламни ва ўзини идрок этиш эмас, балки ўқиб тугатилган китоблар сони билан ўлчанадиган соф миқдорий тушунчадир.

Ўрта аср фани сохта илмийлигидан ҳафсаласи пир бўлган Фауст афсунгарликка берилади. Бу у оломоннинг ҳамду саносини истеҳзолик билан қаршилаган учинчи саҳнада намоён бўлади. Олим Коинот билан муштарак бўлиш, унинг сир-синоатларини билиш истагида тажриба ўтказиб, сал бўлмаса ўзини ҳалок этаёзганди. Гарчи Фауст ибодатхоналарга кўп қадам ранжида қилавермаган бўлса ҳам, бевосита черков бонги жаранглари ва хор қўшиғи уни ҳушига келтиради, ўзи содир этаётганларининг куфрлигини англашига имкон беради.

Гётенинг ушбу асари қарийиб 60 йил (!) давомида битилди ва шу сабабли у ўзида адибнинг ҳаёт тажрибаси ҳам, теран, яширин маъноларни ҳам мужассамлаштирган. Гёте худди асар қаҳрамони сингари олим ва ҳуқуқшунос бўлганлиги, айниқса, эътиборга моликдир.

Гёте Фауст тилида шундай дейди:

Илоҳият ила банд бўлдим,
Файласуфи хирадманд бўлдим.
Илми ҳуқуқ, илми табобат —
Барчасини ўргандим...

Фауст эса тарихий шахс сифатида фақат олим эди.

Гётенинг Фауст шахсига бу таърифи унинг борлиқ тўғрисидаги тасаввурлари инъикосидир, деган фикрни туғдиради. Бу ҳолда Фауст нима учун шайтонлар томонидан тилка-пора қилинмаганлиги тушунарлидир. Чунки муаллиф ўзининг ҳақлигига ишончи комил.

Одатда, трагедиялар фожеали тугайди. Бироқ асар синчковлик билан мутолаа қилинмаса, "Фауст"да бундай якуннинг ўзи йўқ. Барча трагедияларга танлаш зиддиятлари хос. Англашимизча, танлаш муаммоси борлиқни янада чуқурроқ тасаввур этишнинг давомини танлашдан иборатдир. Бунинг иккита йўли бор, аммо иккаласининг ҳам боши берк, интиҳоси ҳалокатли. Фауст шайтон билан қабиҳ шартнома тузади, Мефистофель ундан нимани исташини, нимани талаб қилишини билади. Бироқ ўзи учун ниҳоятда фожеали битим, уни қароридан қайтаришга ожиз. Чунки у ҳаётини билимларини муттасил такомиллаштириб боришсиз тасаввур қила олмайди.

Олимни севиб қолган бегуноҳ қиз Маргарита Гретхеннинг тақдири ҳам аянчли. У зиндонга ташланади ва ўлимга маҳкум этилади. Ҳолбуки, у ҳали жуда нав-ниҳол:

Гўзал эдим ғоят бир замон,
Ҳусним мени ўлдирди, аён.
Ёр ёнимда эди у чоқда,
Ҳозир эса йироқ-йироқда...

Шундай қилиб, Гёте асарида, фикримизча, иккита фожеа мужассамлашган. Фауст нима қилиб қўйганлигини англайди, у Мефистофелдан нафратланади, шайтон эса ўз навбатида уни "майда махлуқ" деб атайди. Бироқ унинг Мефистофель билан ёнма-ён бўлишдан бошқа иложи йўқ. Мефистофель бамисоли кўланка сингари ундан ажралмайди, бирор дақиқа ҳам ёлғиз қолдирмайди.

Асар "Бағишлов"ига ҳам алоҳида тўхташ даркор. У, биринчи қарашда, трагедияга умуман алоқадор эмасдек. Муқаддимадан шоир директор буйруқларига итоат этишга рўйхуш эмаслиги равшан бўлади. Зеро у — санъаткор, ижодкор, қалб амри билан иш кўради. Нима ҳақда ва қандай ёзиш унинг измидадир. Фауст ҳам Ўрта асрлар жамияти қоидалари асосида яшашни хоҳламайди. У ўз тақдирининг соҳибидир.

Гётенинг "Фауст"и ўзида нафис шеъриятни, мумтоз мукаммалликни ва теран фалсафий тафаккурни мужассамлаштиради.

Гётенинг "Фауст"и инсонпарварлик тафаккурининг чўққисидир. Инсон, унинг эҳтирослари юксаклиги ва барқарорлиги, ҳаёт ҳақиқати ва мазмуни, бетиним изтиробий изланиш, парвозлар ва тубанлик, Ҳурлик ва Муҳаббатга эга бўлиш ҳақидаги буюк драматик эпопеядир.

Гётенинг "Фауст"и мисли кўрилмаган эҳтирослар оташи, ақл қайроғи, битмас-туганмас донолик чашмаси, асрларга ва минг йилликларга татийдиган асардир.

Гёте ота-онаси билан яшаган уйда "Инжил" ҳар куни мутолаа қилинадиган китоб бўлган. Дин тарихига бўлган қизиқиш унда жуда эрта уйғонган. У "Инжил"ни муттасил мутолаа қилиб улғайган. Гёте "Инжил" тили — ивритни ўрганган. У Исо Масиҳ китобини ивритда ўқиб тугатган.

"Менинг тилларни ўрганишга ва Муқаддас китоб маъносини чақишга бўлган интилишим, — деб эътироф этган эди шоирнинг ўзи, — тасаввуримда гўзал ва шонли мамлакат, унинг атрофидагилар, қўшнилар ҳамда минглаб йиллар муқаддам шу бир парча ерни улуғлаган халқлар ва воқеаларни ҳаётбахш гавдалантиришга олиб келди".

Гёте болалигидаёқ Муқаддас Бешкитобдан катта парчаларни ёд биларди. Франкфуртда ҳурматга сазовор адлия маслаҳатчиси, ҳуқуқшунос бўлган отаси бундан жуда ғурурланарди. "Инжил" Гёте учун худди шеърий образлар ва сюжетлар булоғи эди. У бутун умрини бахшида этган "Фауст"да "Бағишлов"дан тортиб бош қаҳрамон ўлимининг якуний саҳнасигача "Қадимги аҳд"дагига ўхшаш кўплаб манзаралар, шахсларга дуч келиш мумкин. Бундай икки юздан ортиқ ўхшашликлар борлиги ҳисоблаб чиқилган. Гётенинг энг севимли китоби бўлган, Юҳанно баён этган Муқаддас хушхабардан олинган манзара айниқса ўхшашдир. Гётенинг "Бағишлов"ида худди Муқаддас Китобдагидек Тангрининг шайтон билан мулоқоти такрорланади.

"Инжил"да Тангри шайтонга савол беради: "Сен менинг қулим Аюбга эътибор бердингми?" Гёте асарида ҳам Мефистофелга "Фаустни биласанми?" саволи берилади ва "У менинг қулим" деб қўшимча қилинади. Бу ерда гап фақат юзаки ўхшашлик тўғрисида кетаётгани йўқ. Аксинча, бундан жуда теран фикр англанади: инсон синов қилинмоқда, унинг руҳи ҳам синовдан ўтмоқда.

Мефистофель образи Муқаддас Китоб руҳида талқин қилинади. Аммо Фауст образида, унинг умидсизлигида (Муқаддима, олимнинг хонасидаги саҳна) Экклезиаст китоби, ундаги "беҳудадан беҳуда уриниш"лар ғояси инсон саъй-ҳаракатларининг бесамаралиги аск-садоси ифодасини топган. "Фауст"нинг иккинчи қисмида бош қаҳрамон образида Масиҳга хос хислат сезилади.

Боқий "Фаустнинг "Бағишлов"и "Инжил"га тақлиддир. Бу ўзлаштириш Гётенинг ўзи томонидан тасдиқланган: "Менинг "Фауст"имдаги манзаралар Инжил тасвирлари билан баъзи ўхшашликка эгалиги рост, — дейди Гёте ўз котиби И.П.Эккерман билан инглиз ёзувчиси Жорж Байроннинг тақризини муҳокама қилар экан, — бироқ бунинг учун мен айбланишдан кўра, мақташга лойиқман".

Ҳар икки тасвирнинг мос тушганлиги, айниқса, "Инжил" матни ҳам драматик шаклда баён қилинганлиги назарда тутиладиган бўлса, бу ҳайрат уйғотмасдан қолмайди. Асарда Мефистофель пайдо бўлишидан олдинги саҳнада, яъни Фаустни душман куч эгаллаб олишидан бир дақиқа аввал олим Муқаддас Китоб таржимаси билан машғул бўлади. У "Инжил" муаллифи хулосасини тузатишни ва уни янгича ифодалашни хоҳлайди. Бундан пайдо бўлган ғурурланиш туйғуси уни шайтоний кучга изн беришига мойиллик туғдиради.

"Инжил" биринчи шеъри (сано)сидаги "Дастлаб Калом бўлган" тарзида қилинган таржима маъқул тушмаган олим даставвал уни "Дастлаб Идрок (Sinn) бўлган", сўнгра: "Дастлаб Қудрат (Kraft) бўлган", тарзида талқин қилади.

Давоми 4-бетда.

АТ «Пахтабанк»

қулай ва ўта фойдали бўлган имтиёзли пластик картларни таклиф этади!

Имтиёзли пластик картлар «ЁШ ОИЛАЛАР» ҳамда ўрта махсус ва олий ўқув юртлари ТАЛАБАЛАРига берилади.

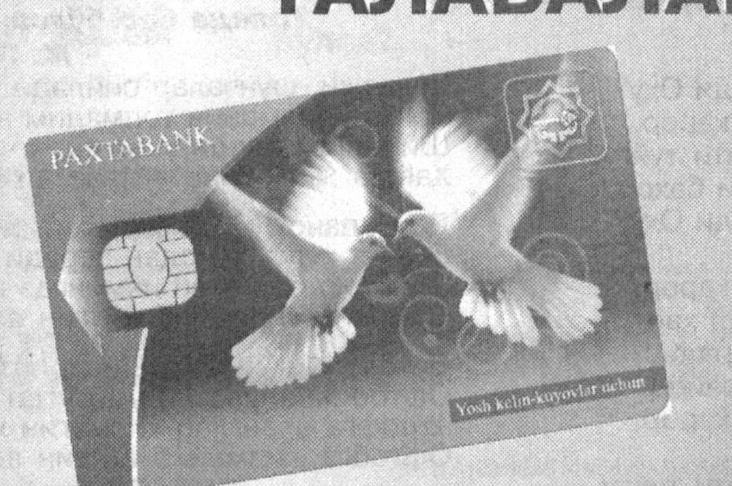

Бунда ушбу пластик карт ҳисобварағига йиллик 18 % ва 16 % миқдорида даромад тўланади ҳамда у ойлик асосда капитализация қилинади.

Маълум савдо ва хизмат кўрсатиш шохобчаларида харид этилган маҳсулотларга пластик картлар орқали нақд пулсиз ҳисоб-китоб амалга оширилса, **чегирма (дисконт)** берилади.

Бонус лойиҳаси бўйича сиз савдо шохобчасидан доимий равишда маҳсулот сотиб олсангиз, яъни 10 мартадан ортиқ харид қилсангиз, унда тўпланган **бонус** асосида сизга ушбу савдо шохобчаси томонидан чегирма берилади.

Агар сиз пластик картангизга тушган ойлик иш ҳақларингизга ва уларга тенглаштирилган пул маблағларингизга савдо ёки хизмат кўрсатиш шохобчаларида нақд пулсиз харидни амалга оширсангиз, банк сизнинг пластик картангиз ҳисобварақ қолдиқларига тўланадиган фоиз тўловларига йиллик 4 фоиз қўшимча тўлов билан рағбатлантиради.

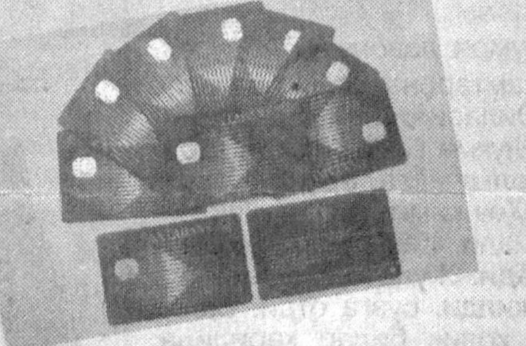

«Пахтабанк»нинг исталган филиалига мурожаат қилинг ва даромадингизни кўпайтиринг!

«Пахтабанк» — фаровонлигингиз калитидир!

Робита

Россия-Хитой: йўллар... Марсда кесишди!

Россия ва Хитой давлатини бир-бирига яқинлаштирадиган омиллар кўп. Ҳар икки давлат ҳам дунёдаги энг қудратли мамлакатлар қаторига ўтиш йўлида ҳаракат қиляпти. Бу борада эса елкадош ва содиқ ҳамкорсиз узоққа бориш қийин. Ана шу ҳаётий зарурат Хитой ва Россия мамлакатларини яқин ҳамкорлик олиб боришга ундаяпти.

Абдул СОБИР

Ўтган ҳафта Россияга ташриф буюрган Хитой раиси Ху Цзиньтао ва президент Владимир Путин ўртасидаги мулоқотлар давлатлараро алоқалар аллақачон стратегик даражага чиққанини кўрсатди. Хитой раҳбари Москвага Россияда Хитой йили эълон қилиниши муносабати билан ўтказилган тадбирлар муносабати билан келганди.

Ху Цзиньтаони Владимир Путин одатдагидек жуда илиқ ва дўстона қабул қилди. Тадбирларнинг жуда катта тантаналар билан ўтгани, Россия матбуотида Хитой раҳбарининг ташрифи катта воқеа сифатида ёритилгани ҳам кузатувчиларнинг эътиборидан четда қолмади.

Ташриф давомида ташкил этилган Хитой миллий кўргазмаси анчайин самарали ўтганини икки давлат компаниялари ўртасида 4,3 миллиард долларлик шартнома имзоланганидан билиш мумкин.

Россия ва Хитойнинг савдо-иқтисодий жабҳадаги алоқалари шиддат билан ривожланиб боряпти. Айтиш керакки, бу муносабатлар ҳар икки томоннинг манфаатига асосланади. Россия жуда катта энергия манбаларига эгалик қилади. Соат сайин ўсиб бораётган Хитой иқтисодиёти эса қўшни давлатнинг энергия ресурсларисиз олдинга юролмайди. Ўз навбатида Хитой дунёнинг йирик молия марказларидан бири сифатида улкан сармоя имкониятига эга. Хитой томонидан киритиладиган инвестиция Россиянинг инқироз ботқоғида қолган кўплаб корхоналарини оёққа турғизиши мумкин. Қолаверса, Хитойда ишчи кучи деганлари сон-саноқсиз, аҳолиси тобора камайиб бораётган Россия учун бу ҳам зарурий эҳтиёжлар сирасига киради.

Иқтисодий ҳамкорлик-ку ўз йўлида давом этяпти. Бироқ Россия ва Хитойни иттифоқчи ҳамкор давлатлар деб баҳолашга сабаб бўладиган жиҳат фақатгина савдо-иқтисодий алоқалар эмас. Мамлакатлар ўртасида фазовий тадқиқотлар борасидаги ҳамкорлик стратегик муносабатларнинг энг муҳим таркибий қисми саналади.

Россияда ўтган учрашувларда икки давлат раҳбари — Ху Цзиньтао ва Владимир Путин ўртасида ҳамкорликда фазовий изланишлар олиб бориш тўғрисидаги битим ҳам имзоланди. Бунга кўра, икки буюк давлат Марс ва унинг йўлдоши саналган Фобос сайёрасида биргаликда илмий тадқиқот олиб боради. Режага мувофиқ, Россия ва Хитойнинг фазовий кемаси 2009 йилнинг кузида қизил сайёрага йўл олади.

Хитой давлати фазовий тадқиқотларни шунчаки қизиқиш учун амалга ошираётгани йўқ. Коммунистик тузумни афзал билаётган ва буюк давлатлар билан барча соҳаларда рақобатлашаётган мамлакат учун бу, таъбир жоиз бўлса, ҳаёт-мамот масаласидир.

Хитой 2003 йили собиқ Иттифоқ ва АҚШдан кейин учинчи бўлиб космосга ўз фазогирларини учиришга муваффақ бўлди. 2006 йили эса қадимий давлатнинг иккинчи гуруҳ фазогирлари космосга йўл олди.

АҚШ Марсни ўзлаштириш борасида жуда катта лойиҳани амалга ошираётган бир пайтда Россия ва Хитойнинг фазовий ҳамкорлик йўлида бир битимга келгани тасодиф эмас. Ҳарқалай, бир давлатга оғирлик қилган ишни иккита давлат амаллаши мумкин.

Марс ва унинг сунъий йўлдошини ўзлаштириш борасидаги битимни имзоларкан, Хитой раҳбари Ху Цзиньтао ҳам, Россия президенти Владимир Путин ҳам икки дўст мамлакат ўртасидаги алоқалар ривожланаётганини бот-бот таъкидлашди. Бироқ бу ўринда ким асосий сайёра-ю, ким унга йўлдош эканини айтиш қийин...

Рейтинг

Муҳожирлар қаерда кўпроқ?

Жаҳон банки дунё мамлакатларида миграция ҳолати бўйича ҳисобот эълон қилди. Ушбу тадқиқотда жаҳонда энг кўп мигрантлар жалб этаётган давлатлар рўйхати ҳам берилган. Бунга кўра, АҚШда сайёрамиз миқёсидаги энг кўп муҳожирлар (34 миллион 988 минг киши) ишлайди. Хорижлик ишчиларни қабул қилиш борасида кейинги ўринни Россия эгаллаган (13 миллион 259 минг). Германия давлати эса муҳожирлар бошини силаш борасида учинчи давлат бўлди (7 млн. 349 минг).

Муҳожирларни энг кўп жалб этаётган давлатлар

1. АҚШ	**34 млн. 988 минг**
2. Россия	**13 млн. 259 минг**
3.Германия	**7 млн. 349 минг**
4. Украина	**6 млн. 947 минг**
5. Франция	**6 млн. 277 минг**
6. Канада	**5 млн. 826 минг**
7. Буюк Британия	**4 млн. 29 минг**
8. Қозоғистон	**3 млн. 28 минг**
9. Польша	**2 млн. 88 минг**
10. Швейцария	**1 млн. 801 минг**

Далолат

БМТ тадқиқотларига кўра, 2050 йилга бориб сайёрамиз аҳолиси 9,2 миллиардга етади.

Нашр

Дилга яқин мавзулар

“Ўзбекистон матбуоти” журналининг 2007 йил 1 сони босмадан чиқди. Унда Ўзбекистон Республикасининг “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги (янги таҳрири) қонуни эълон қилинган. Қуйида ушбу сонда чоп этилган мақолаларнинг айримларидан иқтибослар келтирамиз.

Журналда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигига бағишлаб “Халқ ҳаёти ёзувчига илҳом беради”, “Дилга яқин асарлар” ва “Туташ қалблар” сарлавҳали мақолалар ҳам эълон қилинган.

* * *

Китобхонга бир фикрни ёки бир нарсани англатиш учун кишининг бошини қотирмайдиган, очиқ, равон, содда тил керак.

Абдулла Қаҳҳор

***

Электоратнинг депутатлар билан учрашувларида ФМДПнинг мақсад ва вазифалари, мафкурасини омма, хусусан, ёшлар ўртасида янада кенгроқ тарғиб этиш, депутатлик гуруҳларининг фаолиятини кучайтириш, жойларда жамоатчилик қабулхоналарининг ишини тубдан жонлантириш тўғрисида фикр-мулоҳазалар билдириб ўтилди.

Сурайё Аҳмедова

* * *

Беш жилддан иборат “Ўзбек тилининг изоҳли луғати”нинг икки жилди босмадан чиқди. Луғат ҳозирги ўзбек адабий тилида кенг истеъмолда бўлган 80 мингдан ортиқ сўз ва сўз бирикмаларини, фан, техника, санъат ва маданият соҳаларига оид терминларни, турли атамаларни ўз ичига олади.

Абдуваҳоб Мадвалиев

* * *

Журналистика соҳасида “Олтин қалам” II миллий мукофоти учун халқаро танловнинг бу йилги ғолибларига 25 мукофот ажратилади. Ўтган йилги мукофотлар миқдори 11 миллион сўмдан зиёд бўлган бўлса, бу йил унинг миқдори 35 миллион 272 минг сўмга етади.

Шерзод Ғуломов

* * *

Келишик қўшимчаларининг белгили ёки белгисиз ишлатилишидан келиб чиқадиган маъно нозикликлари, шу билан боғлиқ равишда келишик қўшимчасини баъзан тушириб қолдириш, баъзан эса тушириб қолдириш мумкин эмаслиги масалалари ҳам услубий қийматга эга.

Рамзиддин Абдусатторов, Абдувоҳид Мухсимов

* * *

Мамажон ака “Эндшпиль қироли” номини олган еттинчи жаҳон чемпиони Василий Смислов билан айнан ўйин охирида дуранг қилган экан. Лилиепталдай шоҳмот билимдонларининг таъкидлашича, Мамажон ака 1955 йилдаёқ Нимқович ҳимоясининг Земиш йўналишини янги юриши билан такомиллаштирган экан.

Асрор Мўмин

Натижа яхши

бироқ қилинадиган ишлар ҳали кўп

Азим РЎЗИЕВ

Бирор йил олдин нодавлат нотижорат ташкилотлари ҳақида кўпчилик аниқ бир тушунчага эга эмасди. Бундай ташкилотларнинг эзгу мақсадлар йўлидаги сайъ-ҳаракатлари туфайли улар хусусида тез-тез гапирилмоқда. Кишилар ўзларининг фикр-мулоҳазаларини билдиришмоқда. Айниқса, матбуотда ННТларининг вазифаси, кўлами ва имкониятлари, қолаверса, республикамизда олиб борилаётган ислоҳотларга ўз улушини қўшаётгани ҳам бот-бот эътироф этилаётир. Бу эса юртдошларимизга ушбу ташкилот тўғрисида кўпроқ ҳамда муфассал маълумот олиш имкониятларини яратиб беряпти. Алқисса, яхшидан ном, ёмондан доғ қолади, дейди халқимиз. Бугун ННТларининг аксариятини ана шундай яхши отлиқ ташкилотлар сирасига бемалол киритишимиз мумкин. Тўғри-да, аниқ мақсад бор ерда ишнинг унуми бўлади! Билъакс, ташкилотнинг умри қисқа бўлади. Бу тоифадаги ташкилотлар ўзи очилиб, ўзи ёпилиб кетаверади. Кейин ҳамма ташкилот деган сўздан олис-олисда юрадиган бўлиб қолади. Бошқача қилиб айтганда, одамлар кўнгли совийди, умиди йўқолади. Умидини йўқотган одам нима бўлади? Умидсиз одам тамом бўлади, ҳеч кимга ишонмай қўяди...

Яхшиямки, эл манфаатини ўйлайдиган ташкилотлар, хусусан, нодавлат нотижорат ташкилотлари кўпайгандан кўпайиб боряпти. Уларнинг қилган ишлари матбуот орқали элга танитилмоқда. Жамиятни келажакка ишонч кўзи билан қарашига омил бўляпти. Яхши иш қилган одам ўлса-да, иши ўлмайди. У ҳақда гапирилган илиқ гаплар асрларни қаритади. Яхши ташкилотнинг ҳам умри шундай бўлади.

Шу ерда бироз ўнғайсизланиб қолдим. Ростдан ҳам, мен тилга олаётган нодавлат нотижорат ташкилотларини халқ биладими? Жилла қурса ННТлари ҳақида бирор маълумотга эгадир? Келинг, замондошларимиз мулоҳазаларига қулоқ тутайлик-чи.

Моҳрў Рўзмонова, талаба:

— Биринчи курсда ўқиб юрган кезларимда домлалар ННТ ҳақида кўп гапирарди. Мўл гапирилсада, ҳеч нарсага тушунмасдим, идрок этолмасдим. Ҳозир эса энди-энди ННТ фаолиятига доир материалларни матбуот ва интернетда ўқиб тушуниб боряпман. Ўйлайманки, тез орада бу ҳақдаги билимим анча такомиллашади. Қолаверса, бакалаврлик илмий ишимни ҳам шу мавзуда олсам ажабмас.

Азамат Мамаюсупов, тадбиркор:

— Нодавлат нотижорат ташкилотлари ҳақида яхши маълумотга эгаман деб ўйлайман. Бунинг учун ОАВларидан миннатдорман десам тилёғламалик бўлади. Бир неча йил олдин, тадбиркорлик билан шуғулланишни ўз олдимга мақсад қилиб олган пайтларим бу атамага илк бор дуч келгандим. Ташкилот олган фойда аъзолари орасида бўлиб олинмайди деган “қоида” қулоққа бироз ёқмай, хусусий тадбиркорликка ўтиб кетганман.

Севара Жабборова, талаба:

— ННТ ҳақида дейсизми, ҳеч нарса билмайман? (кулади) Ҳазилни яхши кўраман. Хафа бўлмайсиз-да, жиддийроқ ҳазиллашиб юбордим. Рости ННТ ҳақида яқин-яқинда ҳеч нарса билмасдим. Охирги бир йил ичида у ҳақдаги билимларимни мустаҳкамлаб олдим. Ўзларингни ўзларинг газетада мақташ ноқулай бўлса керагов, лекин, ҳақиқатан ҳам, мен нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида фақат, “Ҳуррият”дан ўқиб ўргандим. Энди асосий масалага ўтадиган бўлсам, бизда ташкилотлар фаолиятига эътибор ҳамда қизиқиш кам. Журналистлар уларни сув юзига олиб чиқмаса, ташкилотларга ҳамма ҳам эътибор беравермайди. Қолаверса, қарс икки қўлдан чиқади, деган ибора ҳам бор.

Назира Иноятова, уй бекаси:

— Журналист деган мундоқ тушунтириб гапиради-да! Даб-дурустдан ННТ дейсиз, нима у ННТ?

— Нодавлат нотижорат ташкилоти дегани... — дея бундай ташкилотларнинг умумий хусусиятлари билан таништиргач опанинг юзи ёришгандай бўлди:

— Биламан, биламан. Мана қўшни “дом”да турадиган Ноила опа шунақа ўқув маркази очган. Қизларни ҳар хил касб-ҳунарларга текин ўргатади. Қизларим чиқиб туради. Лекин бунақа савобталаблар жуда кам-да!

Завқиддин Хуррамов, шифокор:

— Республикамизда жон куйдириб, виждонан ишлаётган ташкилотлар ҳам бисёр. Фақат уларнинг фаолияти билан танишиш имконияти... Бу ҳақда бироз ўйлаб кўриш керак, чамамда. Ҳатто баъзиларининг нима учун тузилганини тушуниб етиш “саодат”и кўпчиликка насиб этмаяпти. Балки уларнинг қилаётган ҳаракатлари таҳсинга лойиқдир. Аммо халқ буни билмаса, ташкилот ходимларига ҳам, халққа ҳам алам қилади-да. Ўзини яхши маънода кўз-кўз қилиш ҳам ижобий самара беради. Мана, масалан, олдинлари ННТ ва НТТ ни бир нарса деб юрарканман. ННТлари матбуот орқали таништирила бошлагандан кейингина улар ҳақида етарлича маълумот олишга эришдим. Қайсидир газета ННТлари ҳақида кўп ёзди. Номи нимайди? Боши “ҳ” кетармиди?

— “Ҳуррият”ми?

— Ҳа, ҳа, шу газета. Билмай юрган эканман, бизнинг соҳамизга оид йўналишларда ҳам кўплаб нодавлат нотижорат ташкилотлари ишлар экан. Бундай тарғибот-ташвиқотларни фақат битта нашрда эмас, балки, ТВ, радио ва интернетда ҳам изчил давом эттириш керак. Самараси ҳозироқ сезилмаслиги мумкин, бироқ яқин келажакда кўзга ташланишига ишонаман.

Кўриб турганингиздек, нодавлат ташкилотларининг жамиятимиз тараққиётидаги роли ошиб борган сайин халқ орасида ҳам улар ҳақида биладиганлар кўпаймоқда. Бунда ННТларини тарғиб-ташвиқ қилаётган ОАВларининг хизматини алоҳида эътироф этишаётир юртдошларимиз. Зотан, ахборот жамият тараққиётидаги катта кучдир. Пуч гаплар асосига қурилган ахборот эса илдизсиз дарахтга ўхшайди. Кўкаргандай бўлиб туради-ю, кўп ўтмай қуриб қолади, ишончлар пучга чиқади. Демак, халқимизнинг нодавлат нотижорат ташкилотларига эътибори ошиб бораётганига фақат матбуотни сабаб қилиб кўрсатиш ҳам адолатли эмасдай. Зеро, нодавлат нотижорат ташкилотлари ҳам эл манфаати йўлида ҳаракат қилаётир. Халқ эса доим ўзига кераклисини танлаб олади.

Ўзбекистон мустақил босма ОАВ ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фондининг моддий ва техникавий кўмагида тайёрланди. *Лойиҳа: “Фуқаролик жамиятини шакллантириш, аҳоли ҳуқуқий маданиятини юксалтиришда ННТнинг ўрни”.*

«Ўзбекистон ҳаво йўллари» Миллий авиакомпанияси ёзги жадвалга ўтди.

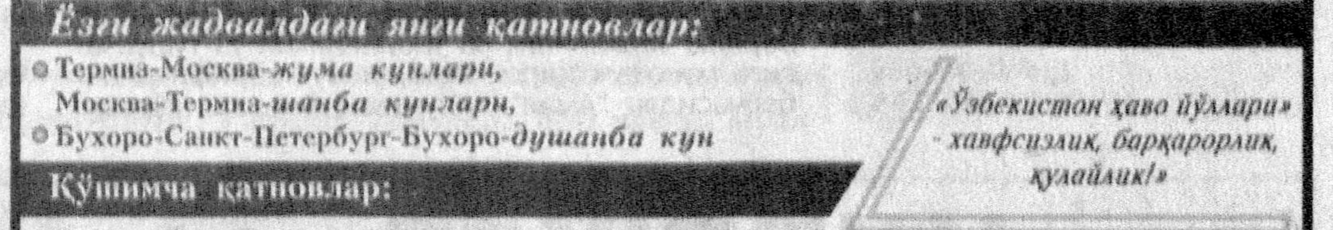

Ёзги жадвалдаги янги қатновлар:

- Термиз-Москва-*жума кунлари,* Москва-Термиз-*шанба кунлари,*
- Бухоро-Санкт-Петербург-Бухоро-*душанба кун*

Қўшимча қатновлар:

- Toshkent- Sankt-Peterburg-Toshkent- *haftasiga uch marotaba bajariladi;*
- Samarqand-Moskva-Samarqand-*haftasiga uch marotaba;*
- Samarqand- Sankt-Peterburg -Samarqand-*haftasiga ikki marotaba;*
- Namangan - Moskva-Namangan-*haftasiga ikki marta.*

«Ўзбекистон ҳаво йўллари» - хавфсизлик, барқарорлик, қулайлик!»

Маълумот учун телефонлар: (998 71) 140-02-00

www.uzairways.com

Барча қатновлар биринчи, бизнес ва иқтисод классида хизмат кўрсатиладиган Боинг русумидаги самолётларда бажарилади.

Тошкент Истанбул Тошкент йўналиши бўйича бепул багаж меъёри оширилди:

биринчи класс	50 кг
бизнес класс	45 кг
иқтисод класс	40 кг

Эътироф

Тасвир ортидаги одам

Матбуот вакиллари орасида ярим чин, ярим ҳазилнамо гап юради: журналистиканинг қаттиқ нонини ейиш учун темирдан тиш керак. Топиб айтилган сўзлар. Тўғри, ҳар бир соҳанинг ҳам ўзига яраша машаққати, заҳмату қийинчиликлари бор. Бироқ журналист кези келганда ҳар бир касб эгасига айланиб, ўзи ёритмоқчи бўлган мавзуга кенг ва чуқур ёндашмаса, халқ дилидаги гапни топиб айтолмаса, том маънодаги қаламкаш бўлиб етишолмаслиги айни ҳақиқат.

Шуҳрат ДЕҲҚОНОВ,
журналист

Абдураҳмон Насриддиновга ана шу жиҳатдан ҳавас қилса арзийди. Етук журналист, қалами ўткир очеркнавис, ҳозиржавоб публицист, қобилиятли ёзувчи, таниқли тележодкор сингари эътирофларнинг бир инсон мисолида мужассамлашиши камдан кам одамга насиб этадиган неъмат.

Ёдимда, тўқсонинчи йиллар бошлари, пойтахт университети талабасиман, ёзда вилоят телерадиокомпаниясида амалиёт ўташ учун келгандим. Бир куни йўлакда барваста, кўринишидан ўта жиддий, илк тасаввурим бўйича кибрроқ кишига дуч келдим.

— Янги келган «практикант» сенмисан? — дабдурустдан мени тўхтатиб сўраб қолди.

— Ҳа, — дедим хушламайгина.

— Ҳикоя ёзасан деб эшитдим. Биронтасини олиб кел-чи, маъқул топсам кейинги ҳафтадаги адабий эшиттиришимга қўярман.

Намунча қўпол бўлмаса бу одам, деган ўй кечди хаёлимдан. Шундай бўлса-да, эртасига ўзимнинг назаримда зўр чиққан машқимни қўлига тутқаздим. Ўша ҳикоям радио орқали эфирга қўйилди. Лекин айбсиз таҳрир қилинган, беш қоғозлик нарсадан атиги икки ярим қоғозгина қолганди.

Бундан ранжиб юрганимни Абдураҳмон ака сезган экан. Уч-тўрт кун ўтиб хонасига чақирди. Нима учун таҳрир қилганини, қисқартирганини шунақа моҳирона асослаб бердики, кўнглимдаги ғуборлар тумандек тарқаб кетди. Шу-шу, нима ёзсам, энг аввало у кишининг «цензура»сидан ўтказиб олишга одатландим.

Илк тасаввур алдамчи бўлади. Мен биринчи учратганимда қўпол экан деган хулосага келган инсон аслида кенгфеъл, самимий, дилкаш, очиққўнгил бўлиб чиқди. Фақат бор гапни юзингга айтадиган дангалчи холос. Ҳа, Абдураҳмон акада чўрткесар характер бор. Суҳбатдошининг бирор бир қусурини истиҳола юзасидан суваб ўтирмайди, борини шартта айтиб қўя қоладиди. Бу ҳам унинг ўзига хослигидан далолат.

* * *

Абдураҳмон Насриддинов Чортоқ туманининг сўлим Пешкўрғон қишлоғида таваллуд топди. Атрофга савлат тўкиб турган улуғвор қоялар, мусаффо тоғ ҳавоси, содда, чапани тоғликларнинг меҳроқибат, инсоф-диёнат, жўмардлик сингари инсоний фазилатларига лиммо-лим қалби, феъл-атвори ёш Абдураҳмонни болалик чоғларидаёқ қўлига қалам тутишга ундаган бўлса не ажаб.

Шу боис эзгу орзуларини рўёбга чиқариш учун пойтахтга отланди. 1966 йилда Тошкент Давлат университетининг журналистика факультетига ўқишга кирди. Отадан эрта айрилгани учун бор оғирлигини ёлғиз онаизорига ташлагиси келмади. Ўз аравасини ўзи тортишга қарор қилди. Таҳсил олиш баробарида «Ўзбекистон маданияти» (ҳозирги «Ўзбекистон адабиёти ва санъати») газетасида ишлай бошлади. Сўнгра республика Маданият вазирлигида методистлик қилди.

1972 йилда ўқишни битириб, киндик қони томган она қишлоғига қайтди. Ўн йил мобайнида «Наманган ҳақиқати» газетасида адабий ходим, катта адабий ходим, бўлим мудири сифатида фаолият кўрсатди. Долзарб мавзуда ёзган мақолалари, замондошлари, уларнинг фидокорона меҳнатлари ёрқин акс этган очерклари, лавҳа ва репортажлари, табиат ва инсон мавзусидаги муаммоли чиқишлари тилга тушди, забардаст журналист сифатида уни элга танитди.

Ана шундай тинимсиз саъй-ҳаракатлари самараси ўлароқ 1982 йилда уни Янгиқўрғон туман «Меҳнат байроғи» (ҳозирги «Янгиқўрғон ҳаёти») газетаси муҳаррирлигига муносиб топишди.

Абдураҳмон ака ҳаётининг кейинги ўн саккиз йили бевосита вилоят телерадиокомпанияси фаолияти билан чамбарчас боғлиқ.

— У киши ҳақли равишда Наманган телерадиокомпанияси фидойиси, — дейди вилоят телерадиокомпанияси директори, Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси вилоят бўлими раиси Муҳаммаджон Мақсудов, — қарийб йигирма йилдирки, мазкур тизимни ҳар тарафлама равнақ топтиришга салмоқли улуш қўшиб келмоқда. Ёдингизда бўлса, ўтган асрнинг охирги йилларида телерадиокомпанияда «Ҳумо» мавзули, кўнгилочар дастурлар ва реклама-тижорат студияси фаолият кўрсатганди. Мазкур студияни ташкил этиш, кўрсатувларини эфирга узатиш, реклама ва эълонлар орқали ташкилотимизнинг молиявий барқарорлигини таъминлаш, ходимларимизнинг моддий манфаатдорлигини ошириш, қўйинг-чи, барча-барча ишларда Абдураҳмон Насриддинов бош-қош бўлиб, елиб югурган. Ўзи телеэкран орқали кўринмасада, эфирга узатилаётган кўрсатувларда «қўли» борлигини томошабинлар дарров сезишади. Қисқаси, унинг тасвир ортида кўрсатиб келаётган хизматлари беқиёс.

Дарҳақиқат, устоз бугунги кунда ҳам вилоят телерадиокомпанияси директорининг ўринбосари лавозимида ўзгача ғайрат-шижоат билан меҳнат қилмоқда. Унинг муаллифлигида тайёрланган ижтимоий-сиёсий ва бошқа турли йўналишлардаги кўрсатувлар нафақат водий, балки республика миқёсида ҳам томошабинлар меҳрини қозониб, ўз мухлисларини топаётгани бор гап. Ўтган йили «Озод элим, обод юртим» мавзусидаги туркум телематериаллари мамлакат миқёсидаги «Энг улуғ, энг азиз» танлови ғолиблигини қўлга киритиб, диплом ва қимматбаҳо мукофотга лойиқ топилгани ҳам фикримиз далилидир.

Наманган телевидениеси орқали бутун Фарғона водийсига муваффақиятли намойиш этиб келинаётган «Совчи», «Жоним болам», «Лафз», «Кўз тегмасин», «Фаол аёл», «Отанг бозор...» сингари кўпчилик томонидан юксак эътирофга сазовор бўлаётган ток-шоуларнинг ғоялари ҳам Абдураҳмон акага тегишли.

— Устозимиз ўта талабчан, таҳрирга ниҳоятда уста, — дейди вилоят телевидениеси бош муҳаррири Ҳасанбой Дадабоев. — Эфирга кетадиган икки-уч дақиқалик телелавҳадан тортиб катта кўрсатувлар матнларигача ҳафсала билан кўриб чиқадилар. Баъзан биз қоралаган қоғозлар шунақаям бўялиб кетадики, хижолат тортиб қоламиз. У киши сўзни увол қилмаслик, ўз ўрнида ишлатиш, тилимиз бойлигидан унумли фойдаланиш, шунингдек, тасвир билан матн уйғунлигига эриша олиш борасида соатлаб сабоқ беришдан эринмайдилар. Яна бир ажойиб одатлари борки, бу ҳақда ҳам тўхталиб ўтиш жоиз деб биламан. Ўзлари бирор ҳикоями, эссеми ёзсалар қўлёзмани ҳар биримизга бериб, ўқиб чиқишни, таҳрир қилишни, сўнг мулоҳазамизни очиқ-ойдин айтишни сўрайдилар. Мана шу камтарликларига ҳаммамиз ҳавас қиламиз. Ахир, вилоятнинг олди ижодкори бўла туриб ўзидан тажрибаси анча кам журналистдан, ўғли қатори шогирдидан фикр сўраш унча-мунча қаламкашнинг қўлидан келадиган иш эмас...

* * *

Бугун устоз журналист Абдураҳмон ака Насриддинов умрининг олтмишинчи довонидан ошди. Лекин кўринишидан ҳали навқирон, руҳан тетик, ҳар қачонгидан ҳам баракали ижод оғушида. Телевидениедаги оғир иш, югур-югур, чоп-чоплардан вақт орттириб, кейинги вақтларда ёзган ҳикоя ва эсселарини жамлаб, тўплам қилди. «Оқ тулпор, оппоқ тулпор» номли китоби эрта-индин ўқувчилар қўлига етиб боради. Ундаги ижод намуналари одамни ўз туғилиб ўсган заминини янада қаттиқроқ севишга, табиат, унинг мавжудотларига нисбатан меҳрли бўлишга ундаб, инсонийлик, эзгулик, оқибат, инсоф-диёнат, иззат-ҳурмат, садоқат каби ҳис туйғулар барча орасида барқарор бўлишига чорлайди.

Айниқса, инсоннинг энг яқин дўсти от ҳақидаги «Оқ тулпор, оппоқ тулпор», беозор тоғ қуши каклик хусусидаги «Тоғ гўзали» эсселари ўқувчи қалбини ларзага келтириб, она табиатни асраб-авайлаш борасида чуқур мушоҳада юритиш, огоҳ ва ҳушёр бўлишга чақиради.

* * *

Абдураҳмон ака андак серзарда, жиддий кўринса-да, аслида жудаям кўнгли юмшоқ инсон. Буни у билан бир маротаба бўлса-да, яқиндан суҳбат қурган одам теран англайди. Иш юзасидан қўл остидаги бирор ходимга қаттиқроқ тегиб қўйса, зум ўтмай ҳовури босилиб, унга айрича меҳрибонлик кўрсатади. Бироқ очиқ айтиш керак, журналистикага адашиб кириб қолган касларни жини суймайди.

— Сендан журналист чиқмайди, — дейди шартта юзига. — Бунинг учун Аллоҳ берган истеъдод даркор. Ўзингни ҳам, қалам аҳли шаънини ҳам оёқ ости қилмай, яхшиси бошқа ишнинг этагидан тут.

Эҳтимол, орамизда Абдураҳмон акалардан яна уч-тўрт нафар бўлганида бугун турли-туман тижорат газеталарида алмойи-жалмойи, олди-қочди, маънавиятга, миллий менталитетимизга зид «мақолалар»даги имзоси остига журналист деган шарафли сўзни қўйиб нашр эттираётган, халқни алдаётган, мактаб кўрмаган, устоз кўрмаган «ҳамкасб»ларимиз сони ёмғирдан кейинги қўзиқориндек потирлаб кетмасмиди...

Демоқчиманки, бир сўзли, чўрткесар одамлар ҳам керак жамиятга. Андишани, истиҳолани йиғиштириб қўйиб, фикрни дангал баён этиш фойдадан холи эмас экан, кўпинча...

* * *

Ўтган умри давомида Абдураҳмон ака камтарона, оддий ва сипо яшади. Оиласини, фарзандларини ҳалол луқма билан боқди. Бойликка, мол-дунёга ортиқча ҳирс қўймади. Ҳеч кимга таъма кўзи билан қарамади. Ҳеч кимдан домангир бўлмади. Жуда кўп одамларга яхшилик қилди, сувга отди. Балиқ билмаса, холиқ билар қабилида. Шунинг учундирки, қутлуғ ёшини ёруғ юз, очиқ чеҳра, иззат-икром, обрў-эътибор билан, яқинлари, дўстлари, ҳамкасблари, қадрдонлари даврасида шоду хуррам қарши олди. Шогирдлари, фарзандлари камолидан кўнгли тўқ, мудом уларнинг ардоғида.

Назм

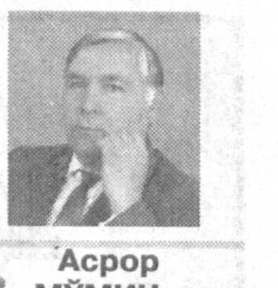

Ой, қуёш шошилар қошингга

Асрор МЎМИН

Сўнмаган булоқ

Севги юрагимда сўнмаган вулқон,
Юзага отилар соғинч шеър бўлиб.
Айрилиқ чоғида бу сўнгги имкон,
Шеъримда яшайман ишончга тўлиб.

Тепамда булутли, булутсиз осмон,
Гоҳ қуёш порлайди, гоҳида юлдуз.
Оқшомлар гоҳ бўри уйғотар нолон,
Гоҳида булбуллар аллалар кундуз.

Ҳаёт менсиз баравж этади давом,
Ўчаман баъзи бир дўстлар ёдидан.
Ўксиниб ўйласам: тамом-вассалом,
Жунбишга келаман ишқ фарёдидан.

Севги юрагимда сўнмаган вулқон,..

Оҳу

Қайдан ҳам йўлимда учради Оҳу?!
Сокин хаёлимда қолмади қарор.
Жисмимда жўш урар ғалати туйғу,
Гўё қиш қўйнимда уйғонди баҳор.
Қайдан ҳам йўлимда учради Оҳу?!

Сокин хаёлимда қолмади қарор,
Оҳу сайёдингни топиб бер, ҳаёт.
Мени бир нигоҳда этди ярадор,
Энди олиб кетсин овини сайёд.
Сокин хаёлимда қолмади қарор.

Жисмимда жўш урар ғалати туйғу,
Изини излайман бўлиб бетоқат.
Чексиз-чегарасиз туюлар қайғу,
Умид шамчироғи сўнмагин фақат.
Жисмимда жўш урар ғалати туйғу.

Гўё қиш қўйнимда уйғонди баҳор,
Учрашган жойимиз азиз саждагоҳ.
Ахир илтижонинг мукофоти бор,
Астойдил сўралса беради Аллоҳ.
Гўё қиш қўйнимда уйғонди баҳор.

Қайдан ҳам йўлимда учради Оҳу?!
Тобакай, безовта дукиллар юрак.
Тобакай, кўзимга келмайди уйқу,
Тобакай, яшайман оҳудай ҳуркак.
Қайдан ҳам йўлимда учради Оҳу?!

Азизим

Юзингда балқийди нур, зиё,
Ой, қуёш шошилар қошингга.
Азизим, чарақла, бу дунё
Арзимас бир томчи ёшингга.

Ёлқинга айланмай сен учун,
Йўлингга ўзга кас шам ёқди.
Азизим, ҳижронда ёнган кун
Кўзимдан ёш эмас, қон оқди.

Иқболим этсанг-да сим-сиё,
Чорласанг, шошаман ёнингга.
Азизим, билдимки, уч дунё
Арзимас бир томчи қонингга.

Алвидо

Алвидо ёр! Агар шу бало
Толеда бор бўлса, алвидо!
Ж. Г. Байрон

Шукурки, шунчалар сийлади ҳаёт,
Қанча изламайин топмадим нажот.
Ширин орзуларинг этганингча ёд,
Ҳаётга жилмайиб айтгин алвидо!

Доим паноҳ бўлди етти қат осмон,
Бевақт кулфатлардан асради омон.
Шу боис бор экан изингда имкон,
Осмонга жилмайиб айтгин алвидо!

Дунёга тўйгин деб порлади офтоб,
Офтоб жойидадир, умр ўтди шитоб.
Атрофга аланглаб қилмагин хитоб,
Офтобга жилмайиб айтгин алвидо!

Тўғри йўлимиздан адашсак кундуз,
Ойдин манзилларга чорлади юлдуз.
Балки учрашмассан бошқа юзма-юз,
Юлдузга жилмайиб айтгин алвидо!

Қайдадир туғилди фарзанди башар,
Албатта, у биздан бахтлироқ яшар.
Кетар чоғ ризолик сўраш ярашар,
Башарга жилмайиб айтгин алвидо!

Мен сени айланиб-ўргилиб севдим,
Висол лаззатидан тотамиз девдим.
Шум қисматга ожиз бошимни эгдим,
Азизим, жилмайиб, айтгин алвидо!

Она-Замин тутди беминнат неъмат,
Мана, қучоқ очиб кўрсатди ҳиммат.
Бугун барчасига айтганча раҳмат,
Жилмайиб салом бер, Она-Заминга!

Баҳромжон КАЛОНОВ чизган

Луқма

Санъат либос эмас истаган киши кийиб кетадиган...

Ҳозирги кунда айрим эстрадачиларимиз ТВлардаги турли хил кўрсатувларда бошловчилик қилишаётганини гувоҳи бўляпмиз. Бу, албатта, яхши. Чунки бачкана қўшиқ эшитиш инсон меъдасига текканидек, уни куйлаш ҳам бундан кам бўлмаса керак.

Санъаткор ўзини ҳамма соҳада синаб кўриши керакми ё йўқми ва у қандай натижа беради билмадим-у, ҳозир ўзбек киноси томошабинни ўзига эстрада "юлдузча"лари орқали жалб қилишга уринаётгани бор гап. Аслида ўз ишининг устаси бўлган тажрибали ёки ёш иқтидорли актёр-актрисаларимиз билан ҳам кино муваффақият қозониши аниқ. Лекин кинорежиссёрларимиз негадир буни тан олмасдан таваккал йўл тутишаётган кўринади. Улар таваккал бу муваффақият дегани, муваффақият эса эстрада юлдузи дегани, эстрада юлдузи эса таваккал дегани каби "формула" асосида ишлаяптилар, назаримда.

Навбатма-навбат деганларидек, энди актёр ва актрисаларимиз ҳам ўзларини хонанда сифатида синаб кўришлари керакка ўхшайди. Худди айрим журналистларимиз ҳам қўшиқ айтишаётганидек. Шундоқ кетаверса, яқинда ҳамма ё қўшиқчи ё актёр (актриса)га айланиб қолиши ҳеч гап эмасга ўхшаб боряпти. Ҳақиқий санъат либос эмас-ку, уни истаган одам истаган пайтида кийиб, ечиб ташлайверса...

Дилфузабону АБДУЖАББОРОВА

Давоми. Бошланиши 2-бетда.

«Дастлаб Амал бўлган»

Бироқ у бу таърифларни ҳам рад этади ва ниҳоят "Дастлаб Амал (That) бўлган" деган иборага тўхтайди. Бу таржима унга ҳатто Масиҳникига қараганда маънони тўғрироқ ифода этадигандек туюлади. Лекин Фауст ўзининг аввалги икки таърифи сингари буниси ҳам рад этилишга муносиб, деган фикрга келади.

"Калом", "Сўз"нинг илоҳий мазмун-моҳияти буюк Алишер Навоий "Хамса"сининг "Ҳайратул-аброр" достонида бутун қирралари билан акс эттирилган:

Сўз келиб аввалу
Жаҳон сўнгра,
Не жаҳонки кавн ила
Макон сўнгра.
Чунки мавжуд бўлса
Нуктаи "кун",
Бўлди мавжуд тоза
Йўқса кухун,

деб ёзади ғазал мулкининг султони. Яъни сўз олам яратилишидан аввал пайдо бўлган. Муқаддас Қуръоннинг Ар-Раҳмон сураси (78-оят)да ҳам шундай дейилади:

"Меҳрибон (Аллоҳ) Қуръонни таълим берди. (У) инсонни яратди. Унга баённи (нутқни) таълим берди".

"Ҳайратул-аброр"даги "кун" арабча "к" ва "н" ҳарфлари қўшилиб "кун"ни ташкил этади. "Кун" эса "ярат", "ижод қил" маъноларини англатади.

Ҳазрат Навоий таърифига кўра "Сўз жон бўлиб, руҳ анинг қолипидир. Кимнинг танида руҳи бор бўлса, сўзга эҳтиёж сезади:

Жон ўлуб ул, руҳ анинг қолиби,
Ким танида руҳ, анинг толиби.

Достонда сўзнинг қудратига бағишланган яна бошқа жуда кўп ҳам файласуфона, ҳам шоирона мисраларга дуч келамиз:

Сўз била куфр аҳли мусулмон бўлуб,
Сўз била ҳайвон деган инсон бўлуб,
Ҳам сўз ила элга ўлумдин нажот,
Ҳам сўз ила топиб ўлук тан ҳаёт.

Гердер "Инжил"даги ушбу матн ва юнонча илоҳий атама — "Логос" ("Сўз")ни шарҳлаб, ўзининг "Янги Аҳд"га "Шарҳлар"ида ёзади: "Сўз!" Бироқ таржима қилинганда немисча "Сўз" илоҳий "Калом" ифодалаган "Мазмун!", "Ирода!", "Амал!", "Фаол Севги!" тушунчаларини бермайди. Гёте борлиқ, тарихийлик ва табиийликни ўз тушунчасига мувофиқ идрок этиб, ушбу таърифларнинг барчасидан "Амал" тушунчасини афзал кўради: "Дастлаб Амал бўлган", дейилади шеърда.

Кенгроқ мушоҳада қилинса, инсон "Инжил"даги ушбу "Калом"дан бошқа ўта теран маъноли, кенг қамровли сўзни излаб топа олиши амри маҳол. Эҳтимол Муқаддас Китобда қайд этилган, Исо аланга орасида эшитган "Алиф удир" ("аз есть сый")ни у билан бир қаторга қўйиш мумкиндир. Бунда "удир" Яратувчига тааллуқли бўлмаган ҳолда "Тангри"ни ифодалашини назарда тутиш жоиз. "Инжил"даги "Калом"да эса макон ва абадиятдаги "Яратувчи Тангри" тасвирланган. "Калом" (logoc) таърифи бир йўла унисини ҳам, бунисини ҳам мужассамлаштиради.

Бироқ бу ўринда "Калом" дейилганда муайян, лутф этиладиган ва эшитиладиган сўз англанмайди. Балки умуман "Сўз", яъни туғилишимиз билан руҳимизда пайдо бўладиган "тафаккурнинг маънавий гавдаси" эрмиш "Калом" ва "ушбу маънавий гавданинг моддий либоси — товуш" бўлган ҳамда уни ифодаловчи "Калом" тушунилади. Бу, ҳеч бўлмаганда, инсонга нисбатан худди шундайдир. Инсон нутқ тафаккури билан бирга туғилади, аста-секин ривожланади, тобора кўпроқ муайян маънавий шакл касб этади ва, ниҳоят, ташқи мулоқот амалига ўтиши учун маънавий тасаввурдан руҳий тасаввурга — товуш либосига ўралади. Буларнинг барчасида аниқ мантиқ: ибтидо, равнақ, босқичма-босқичлик мавжуд. Унда чекланганлик, муваққатлик, инсонийлик хусусиятлари кўзга ташланади.

Илоҳий Сўз, аксинча, "Тангри" — ҳам "Яратгувчи Парвардигор", ҳам мавжуд бўлган Тангри, ҳам Тангри ҳозир бўлган, ҳам яралган Тангридир". У Тангри иродаси маҳсули, ундаги мавжудот, бироқ у билан қўшилиб кетмаган ва у билан бир хил бўлмаган, ибтидосига эгадир. Чунки у ижод маҳсули ва ибтидосиздир, яъни бевосита илоҳий ижоддир. Тангри эса абадиятда амал қилади. Абадиятда эса шундай бўлган, шундай ва шундай бўлади. Булар айни бир нарсадир.

Фаустнинг "Инжил"даги бу муқаддас иборани бутун мукаммаллиги билан ифода этишга муваффақиятсиз уриниши бу тушунча қанчалик кенг қамровли эканлигининг ёрқин тимсолидир.

Фауст томонидан қўлланилган **"Калом", "Идрок", "Амал"** ифодаларининг ҳар бири ўзида "Инжил"да мукаммал ҳолда ифодаланган "Калом"нинг фақат бир қисми холос. Ҳар қандай ижодиёт учун:

биринчидан, **"Идрок"** (ният, режа ва ибтидо);

иккинчидан, **"Қудрат"** (имконият ва восита);

учинчидан, **"Амал"** (содир этиш ва интиҳо) зарур.

Ҳар ҳолда инсонга хос барча ижодиётлар шу тарзда кечади.

Илоҳий ижодда собитқадамлик йўқ: унинг идроки айни вақтда восита ва амалдир. Буларнинг барчаси эса айни вақтда унинг ўзидир. Мазкур тушунчаларнинг барчаси "Инжил"даги "Калом"-да жам бўлади, унда "Идрок", "Идрок шакли" ва "Идрок ифодаси" мужассамлашган.

"Калом" ("Инжил"даги маъносида) фақат Тангрига тегишлидир; инсон уни англай олмайди. Инсон фақат моҳияти кенг қамровли, Тангри Каломининг худди атомларидек бўлган "Сўз"га эга. Бундан Тангрининг "Калом"и — Тангрининг ўзи эканлиги хулосаси келиб чиқади. Буни тасаввур этиш учун ҳаётий ўхшатиш келтириш мумкин. Бутун бир иморатни унинг бўлаклари таркибига кирадиган зарралар орқали тасаввур этиб бўлмайди. Худди шунингдек, "Калом"ни ҳам инсоний сўз орқали ифодалаш мумкин эмас.

Бизнинг барча сўзларимиз, яъни биз ифодалаган ва ифодаламаган, алоҳида ва жам қилинган фикрларимиз бирор яхлит нарсанинг парчаси, холос. Бу занжир қанчалик улкан ва у нималарни қамраб олганидан қатъий назар унинг биринчи ҳалқаси абадиятга, ҳамма нарсани англатувчи Каломга. Тангрига занжирбанд бўлмаса, ҳеч нарсага тегишли бўлмаган бир бўлакдир холос. Бу, охирги ҳолатда У узлуклик хусусиятига эга бўлмайди. У Паскалнинг таърифича, маркази ҳамма жойда, айланаси эса ҳеч жойда бўлмаган доиранинг тўғридан-тўғри радиусидир.

Барча буюк асарлар сингари Гётенинг "Фауст"и ҳам фалсафий ҳикматларга бойдир. Бу беҳуда назарияпарастлик билан жонли турфа ранг ҳаёт ўртасидаги номувофиқлик ҳақидаги машҳур таърифга ҳам тааллуқлидир:

Назария — қуруқ оғочдир,
Аммо яшнар ҳаёт дарахти.

Доимо барҳаёт "ҳаёт дарахти" фалсафаси бизга тарихий, маданий манбаларга ғоят эҳтиёткорлик билан, таъриф жоиз бўлса, Гётеча муносабатда бўлишни тақозо этади. Гётенинг ижоди Киплинг ғояси асоссизлигини очиқ-равшан исботлайди. "Гётенинг шарқ фалсафасига яқинлиги менинг йўлимни ёритиб турди, руҳимга мадад бўлди", деб ёзган эди Э. Воҳидов.

Буюк немис шоири Шарқ маданиятини, хусусан Шарқ мумтоз адабиётини жуда яхши билган. Хусусан, у Ҳофиз шеъриятига таъзим қилган, ўзи унга шогирд тушишга тайёрлигини билдирган. "Фауст"даги бир лавҳа фикримизни яққол исботлайди. Чунончи, Фауст худди Шарқ достонлари қаҳрамонларидан Фарҳоддек замин қаъридаги кўзгуда тенгсиз бир малак суратини кўриб, ўн тўрт яшарли соҳибжамол Маргаритага ишқи тушади:

Ейилмай, таралмай ул тутам булут
Оҳиста шарқ томон учиб кетмоқда.
Мен ҳайрат ичида унга боқурман:
Ана шу юмалоқ шаклидан аста
Бошқа кўринишга ўтди.
У турли сувратлар
Қаршингда қилур намоён.
Ростми бу кўрганим? Нурга йўғрилган
Юксак чўққи узра бўлади пайдо
Маъбудалар каби гўзал бир аёл.

Бугунги кунда жаҳоннинг ҳамма мамлакатларидаги инсонлар — улар қайси динга эътиқод қилишлари ёки ҳеч бирига эътиқод қилмасликларидан қатъий назар тарихий, шу жумладан, диний меросга ҳам Гёте каби ҳурмат билан ёндашганларида "карикатуралар можароси" каби жиддий зиддиятлар рўй бермасди, ислом дини моҳиятини тушунмасдан уни терроризм билан боғлашга беҳуда уринишларга дуч келинмасди.

Шу нуқтаи назардан исломга муносабатни ҳам Гётедан ўрганиш керак. Бетакрор ижод соҳибининг асарлари, шу жумладан, "Фауст" ҳам динлараро, маданиятлараро, миллатлараро бағрикенглик намунасидир. Улар Шарқ ва Ғарб цивилизацияларини уйғунлаштириш мақсадларига ҳам хизмат қилмоқда, дейиш учун ҳамма асослар бор.

Шунинг учун ҳам Гётенинг буюк "Фауст" трагедиясидан келиб чиқадиган пировард асосий хулоса қуйидагича:

Ким — эрк, ҳаёт деб жанг қилолса ҳар кун —
Эрку ҳаёт учун ўша муносиб!

Ó‘ZINGNI ANGLA!
HURRIYAT
Муассис: Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси
Газета Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 034-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими — А-2.
Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Исмат ХУДОЁРОВ
Таҳрир ҳайъати: Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Шерзод ҒУЛОМОВ
Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй.
Тел-факс: 135-39-01. Тел: 142-49-91, 142-52-72
Индекс: Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233
Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.
«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди.
Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Навбатчи: Фаррух ЖАББОРОВ
Топшириш вақти — 20. 00 Топширилди — 19. 00
® — тижорат белгиси.
Буюртма — Г-354 Т: 3457 1 2 3 4 5